

Yok Sayılan Bir Bölüm: Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi İkinci Cerrahi Kliniği

A Neglected Department: The Second Surgery Department of Ankara University Faculty of Medicine

Sarper Yılmaz¹

¹Prof. Dr.
Ankara, Türkiye

ORCID: S.Y. 0000-0002-3078-2264

Sorumlu yazar/Corresponding author:
Sarper Yılmaz,
Ankara, Türkiye
E-posta/E-mail: sarper@bilkent.edu.tr

Başvuru/Submitted: 28.02.2023
Revizyon Talebi/Revision Requested:
30.03.2023
Son Revizyon/Last Revision Received:
17.04.2023
Kabul/Accepted: 18.04.2023

Atf/Citation: Yılmaz, Sarper. "Yok Sayılan Bir Bölüm: Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi İkinci Cerrahi Kliniği." *Osmanlı Bilimi Araştırmaları* 24, 2 (2023): 395-427.
<https://doi.org/10.26650/oba.1256399>

Öz

Yakın zamana kadar gerek üniversite tıp fakültelerinde gerekse eğitim veren devlet hastanelerinde aynı uzmanlık alanı adı altında farklı klinikler bulunuyordu. Bugün artık anabilim dalı olarak adlandırdığımız klinikler, o zamanlarda başlarına bir numara getirilerek tanımlanıyordu. Örneğin, I. Cerrahi Kliniği, II. Üroloji Kliniği, III. Dahiliye Kliniği vb. Bu klinikler idari açıdan özerk bir konumdaydılar ve her birinin bölüm başkanı, başkan yardımcıları, eğitim ve asistan kadroları bulunuyordu. Bugün artık mevcut olmayan bu sistemin oluşması, mantığı ve lağvedilmesiyle sonuçlanan dinamikler incelenmeye muhtaç olmakla birlikte, ayrı ve kapsamlı bir çalışma gerektirir. Mevcut çalışmada bu kliniklerden biri olan Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi II. Cerrahi Kliniği'nin kuruluşu ve gelişmesinin tarihçesi ele alınmıştır. İkinci Cerrahi Kliniği'nin kuruluşundan başlayarak her aşamasında sıkıntılar ve tartışmalar eksik olmamıştır. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesindeki genel cerrahi kliniklerinin 1974 yılında birleştirilmesinden sonra dahi öğretim üyelerinin Birinci ya da İkinci Cerrahi Kliniği aidiyeti önemli olmuş, bu zeminde gruplaşmalar meydana gelmiş, bu da İkinci Cerrahi Kliniği'nin çalışmalarının, yaptığı katkılarının Birinci Cerrahi Kliniği lehine kasıtlı olarak görmezden gelinmesi sonucunu doğurmuştur.

Anahtar sözcükler: Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Birinci Cerrahi Kliniği, İkinci Cerrahi Kliniği, Birinci Şirürji Kliniği, İkinci Şirürji Kliniği, Eduard Melchior, Muhittin Ülker, Kamil Sokullu, Osman Akata, Orhan Toygar

ABSTRACT

Until recently, some medical faculties of universities and state-funded teaching hospitals had multiple departments under the name of the same medical specialties. More than one clinic or department (i.e., the *Anabilim Dalı*) for a certain specialty had occurred at the same time and been named things such as *I. Cerrahi Kliniği* [First Surgical Clinic], *II. Üroloji Kliniği* [Second Urology Clinic], *III. Dahiliye Kliniği* [Third Internal Medicine Clinic]. These departments were administratively independent from one another, with each department enjoying a chief of medicine, vice chairs, and research

assistants. The dynamics that ensued following their emergence, as well as the rationale and abolition of these now nonexistent organizations, require a distinct comprehensive study. The objective of the current study is to look at the history of foundation and evolution of the *İkinci Cerrahi Kliniği* [Second Surgical Clinic] at the Ankara University Faculty of Medicine as one these types of departments. Each stage of this department including its foundation was disputed and contentious. Whether one belonged to the *Birinci* [First] or *İkinci* [Second] *Cerrahi Kliniği* particularly mattered even after the surgery clinics combined. A result of this was that studies and contributions from the Second Surgical Clinic were intentionally ignored in favor of the first clinic.

Keywords: Ankara University Faculty of Medicine, general surgery, *Birinci Cerrahi Kliniği*, *İkinci Cerrahi Kliniği*, Eduard Melchior, Muhittin Ülker, Kamil Sokullu, Osman Akata, Orhan Toygar

Extended Abstract

Until recently, some university medical faculties and state-funded teaching hospitals in Türkiye had more than one clinic / department (presently called *Anabilim Dalı*) for the same medical or surgical specialty. Thus, in the example of a surgical department, these clinics would be named the 1st, 2nd, or 3rd surgical clinics. These departments were administratively independent from one another, under the direction of a chief, and had deputies and clinical research assistants as staff. The decisions that led to the formation of second and third departments and the eventual abolition or merging of these departments constitutes a part of institutional and academic history and deserves comprehensive study. The objective of the present study is to shed light on the establishment and evolution of the Second Surgical Clinic (*II. Cerrahi Kliniği*) at Ankara University Medical Faculty.

Originally, the Ankara Medical Faculty had two surgical departments: *I. Cerrahi Kliniği* [First Surgical Clinic] had been composed of the staff from the Surgery Department of Gülhane Military Hospital, which had transferred from Istanbul to Ankara in 1941. This department was located at the Cebeci Military Hospital in Ankara under the chair of Professor Kamil Sokullu (1903-1957). The *II. Cerrahi Kliniği* [Second Surgical Clinic] of the Medical Faculty was located at the Ankara Numune Hospital of the Ministry of Health and Social Assistance under the chair of Professor Eduard Melchior (1883-1974), a well-known senior German surgeon who had worked at the same hospital since 1936. Located in separate hospital buildings distant from each other, these two departments started to work independently in a relatively uncoordinated manner from the very beginning. Following its foundation in 1945, the Second Surgical Clinic of the Ankara University Medical Faculty enjoyed working within the surgical clinic of Ankara Numune Hospital. However, when Prof. Melchior, the only professor of the department, retired and returned to his native country in 1954, problems began to arise around the administration and status of the department. In the

end, the Second Surgical Clinic was transferred to the premises of Cebeci Hospital where the First Surgical Clinic operated. Evidently, re-establishing relations between these surgical clinics was far from uneventful, and following this reorganization, things became even more complicated. The Second Surgical Clinic experienced a number of troubles that seemed to have never faded away, being the newcomer at the hospital and lacking any reputable department head, at least at the beginning. Belonging to either the First or Second Surgical Clinic was a particularly serious matter, even after the clinics united in later years. Apart from the aloof nature of their relationships, the main point of concern for the Second Surgical Clinic after moving to Cebeci Hospital was always the lack of adequate work space within the surgical building. This issue became worse in 1959, and the problems encountered when electing a chair for the Second Surgical Clinic gave rise to the Third Surgical Clinic (*III. Cerrahi Kliniği*). Fortunately, this incident did not precipitate into a further fracture among the existing surgical departments.

The Second Surgical Clinic of Ankara University Medical Faculty was founded and directed by Dr. Melchior for about nine years. Melchior himself seems to have mastered a strong and novel surgical tradition in his department, which was greatly appreciated by his colleagues and students, in addition to being a very prolific author who'd written numerous academic texts and articles. Following his retirement, the members of the department continued to perform special surgical procedures and upheld the academic standards of publication. For instance, the first surgical treatment of an abdominal aortic aneurysm in Turkey with the employment of a synthetic vascular graft was accomplished by Dr. Osman Akata (b. 1923), a member of the Second Surgical Clinic. However, many recent publications dealing with the history of the General Surgery Department (*Genel Cerrahi Anabilim Dalı*) established by the merging of the three surgery departments in 1974 have tended to ignore the significant contributions from the Second Surgical Clinic and from its founder Dr. Eduard Melchior, instead attributing the majority of achievements to the First Surgical Clinic. Therefore, past circumstances need to be addressed and revised for the sake of investigating what actually happened in the surgical field. This article is fortunate to have had the help of centenarian Dr. Akata, a witness to the history of the Second Surgical Clinic of Ankara University Medical Faculty.

Giriş

Tıp dallarındaki kliniklerin tarihçelerinde daha çok kronolojik ve standart bir anlatımın tercih edildiğini görürüz. Oysa bu olayların bizzat içinde yaşamış kişilerin nadiren de olsa kaleme aldıkları eserlerde daha farklı bir atmosfer fark edilir. Elbette bunun en önemli nedenlerinden biri bu metinlerin büyük ölçüde sübjektif yaklaşımla kaleme alınmış olmalarıdır. Yine de bu bilgiler perspektifimizi geliştirmek için faydalı fırsatlar sunar. Günümüzde artık var olmayan, daha doğrusu çoktan Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Genel Cerrahi Anabilim Dalının ayırt edilemez bir parçası haline gelmiş olan Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi II. Cerrahi Kliniği bize bu fırsatı sağlayan, ilginç bir maziye sahiptir. Bu kliniğin, 1930'lu yıllara uzanan yapı taşlarını, zaman içinde değişen dinamiklerini, farklı bakış açılarını da göz önüne alarak değerlendirmenin hem klinik tarihçelerine hem de bizzat klinik yaklaşımlarımıza katkı sunabileceği ümit edilmektedir.

Ankara Tıp Fakültesi'nin Kuruluşu

Bir üniversite çatısı altında toplanmadan önce Ankara'da Hukuk Fakültesi (1925), Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi (1935), Fen Fakültesi (1943) ve Tıp Fakültesi (1945) hizmete girmişti. Ankara Üniversitesi, TBMM'nin çıkarttığı kanunla 18 Haziran 1946'de kuruldu ve bu fakülteler üniversiteye bağlandı.¹ Aslında Ankara'da bir tıp fakültesi kurulması kararı daha 1937 yılında alınmış ve proje Fransız mimar Jean Walter'a verilmişti. Bugünkü Morfoloji binası ve arkasındaki hastane kompleksinden oluşan bu proje 1942 yılında başlamakla birlikte savaşın etkileri nedeniyle sürdürülemedi. Tıp Fakültesi 1945 yılında Hıfzıssıhha Okulu laboratuvar binalarından ve Ankara Numune Hastanesi klinikleri ile şimdi Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Cebeci Kampüsü olan Cebeci Hastanesi (o zaman Gülhane Askeri Hastanesi) kliniklerinden faydalanılarak kurulmuştu.² Ankara Tıp Fakültesi kadrolarının oluşturulmasının sancılı olduğu Prof. Dr. Rıdvan Ege'nin şu cümlelerinden anlaşılmaktadır:

Tıp Fakültesinin ilk 14 öğretim üyesi Tevfik Sağlam, Noyan ve Fahri Arel hocaların ağırlığıyla yapılmıştı ama Gülhane'den cerrahi hocası Recai Ergüder ve kulak hocası Vahdettin Ozan gibi çok değerli hocalar fakülteye alınmamıştı. Dâhiliyeye Abdülkadir Noyan Hoca'nın ordinaryüs profesör olarak atanması hoş karşılanmamıştı. Noyan Hoca, Zeki Hakkı Pamir ve İrfan Titiz gibi değerli iç hastalıkları hocası varken kendisinin dışarıdan İç Hastalıkları Kliniği Ordinaryüs profesörlüğüne atanmasını kendisi de yadırgıyordu.³

Rıdvan Ege, Abdülkadir Noyan'ın bakanlık atamasıyla ordinaryüs yapılmasına dönemin Gülhane komutanı Prof. Dr. Nazım Şakir Şakar'ın itiraz ederek, Noyan'ın ordinaryüslüğünün

- 1 Musa Çadırcı ve Azmi Süslü, *Ankara Üniversitesi Gelişim Tarihi* (Ankara: Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Yayınları, 1982), 11-12.
- 2 Sabahattin Payzin, *Ankara Üniversitesi Ankara Tıp Fakültesi'nin Dünü, Bugünü, Yarını* (Ankara: Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Yayınları, 1967), 1.
- 3 Rıdvan Ege, *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi 50. Yılı* (Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınevi, 1996), 7-8.

profesörler kurulunca değerlendirilmesini önerdiğini; İç Hastalıkları hocası Prof. Dr. Zeki Hakkı Pamir'in de Eduard Melchior, Albert Eckstein, Nazım Şakir gibi yayınları olan meşhur hocalara da bu unvanın verilmesi gerektiğini ifade ettiğini yazar.⁴ Abdülkadir Noyan, yazmış olduğu *Ankara Tıp Fakültesi Kuruluş Tarihçesi* kitabında bu konulara ayrıntılı olarak değinmiştir. Noyan, profesörler kurulunda ordinaryüs profesörlük konusunun açıldığını, kendisinin sınıf arkadaşı olan Prof. Dr. Nazım Şakir'in, atamayla bu unvanın alınmasının mahzurlu olduğunu, bunun kurul tarafından verilmesi gerekliliğini dile getirdiğini; Prof. Dr. Zeki Hakkı Pamir'in üniversitede tek bir ordinaryüs profesör olmasının sakıncalarından bahsederek bazı diğer kıdemli profesörlere de bu unvanın verilmesini önerdiğini yazar. Ancak, Rıdvan Ege'nin vurguladığının aksine, Noyan'ın kendisinin ordinaryüs olarak atanmasını yadırgadığına dair bir ifade kitapta yer almaz. Aksine, Noyan kendisine sunulan öneriyi kabul ettiğini ve ertesi gün kitap, broşür ve makalelerini kurul masasının üzerine "yığdığını" yazar. Bir sonraki kurulda bu konu konuşulurken toplantıya Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel gelmiş, fakültenin yeni kurulduğunu, bu konunun daha sonra değerlendirilmesinin iyi olacağını ifade etmiş, bunun üzerine ordinaryüs profesörlük konusu kapanmıştır. Ancak Nazım Şakir bu gelişme üzerine istifa etmiş ve Noyan'ın ısrarlarına rağmen bu fikrinden geri dönmemiştir.⁵ Görüldüğü gibi, ordinaryüs profesörlük konusu fakültenin kuruluşunun daha ilk toplantılarında bir kriz yaratmış ve sonuçta Nazım Şakir fakülteden ayrılmıştır. Rıdvan Ege'nin bu konuda yaptığı kişisel yorum ise herhalde gerçeği yansıtmaktan uzaktır. Zira Noyan, Pamir ve Titiz'den hem askerlikte hem de hekimlikte kıdemli olmakla kalmayıp, onların hocalığını da yapmış bir kişiydi.⁶

Ankara'da bir tıp fakültesinin kurulması aşamasında, şehirde bu projeye önemli katkı sağlama potansiyeli olan iki sağlık kuruluşu bulunuyordu. Bunlar, Osmanlı döneminde faaliyete geçmiş olan Ankara Gureba Hastanesinden tevarüs eden Ankara Numune Hastanesi⁷ ve 1941 yılında İstanbul'dan Cebeci Askeri Hastanesi'ne nakledilen Gülhane Askeri Tababet Okulu ve Hastanesi idi. Kurum, 1947'den itibaren "Gülhane Askeri Tıp Akademisi (GATA)" ismini almış ve 1952'ye kadar Ankara Tıp Fakültesi ile ortak faaliyet yürütmüştür.⁸ Ankara Tıp Fakültesi kuruluşuna karar veren komisyonda İstanbul Üniversitesi rektörü Ord. Prof. Dr. Tevfik Sağlam ve İstanbul Tıp Fakültesi dekanı Fahri Arel yer almaktaydı.⁹ Tıp Fakültesinin kuruluşu için görev tümgeneral rütbesi ile Milli Müdafaa Vekaleti Sağlık Dairesi Başkanlığında bulunan Prof. Dr. Abdülkadir Noyan'a verilmişti. Noyan, 1938

4 Ege, *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi 50. Yılı*, 7-8.

5 Abdülkadir Noyan, *Ankara Tıp Fakültesi Kuruluş Tarihçesi* (Ankara: Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Yayınları, 1959), 24.

6 Noyan, *Ankara Tıp Fakültesi Kuruluş Tarihçesi*, 22.

7 *50. Yıllarda Ankara Numune Hastanesi* (Ankara: Ayyıldız Matbaası, 1977), 9-17.

8 Adnan Ataç, *Gülhane Askeri Tıp Akademisi 100. Yılında: 1898-1998* (Ankara: Gülhane Askeri Tıp Akademisi, 1998), 45-47.

9 Noyan, *Ankara Tıp Fakültesi Kuruluş Tarihçesi*, 3.

yılında Gülhane İç Hastalıkları Kliniği profesörlüğünden ordu stajına çıkmış, yerine de eski başasistanlarından İrfan Titiz'i önermiş olduğunu yazar.¹⁰ Gülhane kökenli kıdemli bir hoca olmasına rağmen 1938 yılında üniversite görevinden ayrılmış olan Noyan'ın böyle bir göreve atanmasının özellikle Gülhane çevresinde bir rahatsızlık yarattığı görülmektedir. Benzer rahatsızlıklar diğer kliniklerin profesörlükleri için de ortaya çıkmıştır.

Ankara Tıp Fakültesi I. ve II. Cerrahi Kliniklerinin Kuruluşu

Ankara Tıp Fakültesi Cerrahi kliniklerinin kuruluşuna geçmeden önce Millî Mücadele'ye katılmak üzere İstanbul Gülhane Hastanesindeki görevlerinden ayrılarak Ankara'ya gelen ve savaş boyunca burada görev yapan hocalardan kısaca bahsetmek yararlı olacaktır. Gülhane Hastanesinin Fransızlar tarafından 1918 yılında işgalini takiben, klinikler Gümüşsuyu Askeri Hastanesine nakledilirken cerrahi kliniği ikiye ayrılmış, I. Cerrahi Kliniği'nin direktörlüğüne Prof. Dr. Mim Kemal Öke, II. Cerrahi Kliniği'nin direktörlüğüne de Prof. Dr. Murat Cankat atanmıştı.¹¹ Kurtuluş Savaşı'nın başlamasıyla Mim Kemal Öke, Murat Cankat ile birlikte Gülhane'nin diğer hocalarından Abdülkadir Noyan, Nazım Şakir ve Talat Arif Ankara'ya gelerek Cebeci Merkez Hastanesinde çalışmaya başlamışlardı.¹² Savaşın kazanılmasından sonra Öke ve Cankat Gülhane Tıp Fakültesindeki görevlerine geri döndüler.¹³ İkinci Dünya Savaşı sırasında Gülhane Askeri Hastanesinin Ankara'ya taşınması kararı alındı ve 1941 yılında bütün klinikler Ankara'ya nakledildi. Aynı yıl I. Cerrahi Kliniği direktörü Prof. Dr. Mim Kemal Öke yaş haddinden emekliye ayrıldı,¹⁴ ve yerine Prof. Dr. Kâmil Sokullu atandı. Prof. Dr. Murat Cankat ise II. Cerrahi Kliniği direktörü olarak görevine devam etti. Cankat'ın 1944 yılında emekli olması üzerinde yerine Prof. Dr. Şevket Pek atandı ancak bu görevde iken 1945 yılında myokard enfarktüsü nedeniyle vefat edince onun yerine II. Cerrahi Kliniği direktörlüğüne Prof. Dr. Recai Ergüder getirildi.¹⁵ Ankara Tıp Fakültesi kurulma aşamasındayken Cebeci Hastanesinde bulunan Gülhane Askeri Tababet Okulu, Cerrahi Kliniklerinin durumu bu şekildeydi. Öte yandan Ankara Numune Hastanesi, Ankara'daki ilk sağlık kuruluşu olarak kabul edilen ve 19. yüzyılın son çeyreğinde faaliyete geçmiş olan Ankara Gureba Hastanesi'nin devamı olup,¹⁶ en azından Ankara'da Gülhane Hastanesinden daha köklü olarak kabul edilebilecek bir kurum olarak işlevini sürdürüyordu. Numune Hastanesine dönüşen kurumun ilk operatörü ve cerrahi kliniği şefi, uzun bir süre başhekimlik

10 A.g.e., 2,10.

11 Ataç, *Gülhane Askeri Tıp Akademisi 100. Yılında*, 294.

12 Abdülkadir Noyan, *Son Harplerde Salgın Hastalıklarla Savaşlarımız* (Ankara: Ankara Tıp Fakültesi Yayınları, 2019), 127.

13 Ataç, *Gülhane Askeri Tıp Akademisi 100. Yılında*, 294-298.

14 T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, 30-11-1-0, 145/9/4, 21.04.1941.

15 Ataç, *Gülhane Askeri Tıp Akademisi 100. Yılında*, 298-299.

16 *Cumhuriyetimizin 75. Yılında Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi* (Ankara: Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi, 1998), 9-11.

de yapmış olan Ömer Vasfî Aybar'dı.¹⁷ Aybar, 1922-1937 yılları arasında burada görev yapmış, sonrasında Şişli Etfal Hastanesine atanmıştı.¹⁸ Daha sonra 1933 yılında Op. Dr. Şerif Korkut'un cerrahi kliniğine şef olarak atandığı, 1936 yılında Prof. Eduard Melchior göreve başladığında kendisine cerrahi kliniği direktörlüğünün verildiği, Op. Dr. Şerif Korkut'un 1945 yılına kadar klinik şefi olarak görevine devam ettiği anlaşılmaktadır.¹⁹

Ankara Tıp Fakültesi'nin kadroları oluşturulurken Cerrahi Kliniği kadrolarının belirlenmesinde fikir ayrılıkları olduğunu, fakültenin kurucu dekanı Prof. Dr. Abdülkadir Noyan anlatır. Birinci Cerrahi Kliniği profesörlüğü için dönemin İstanbul Tıp Fakültesi Dekanı Fahri Arel, Gülhane'den yeni emekliye ayrılmış olan Murat Cankat'ı önermiş ancak Noyan bu görüşe "emekliye ayrılan arkadaşlardan birini alırsak, geride Prof. Dr. Mim Kemal gibi diğer emekli profesörleri gücendirir ve dava açılmasına meydan vermiş oluruz" şeklinde bir gerekçe ile karşı çıkmış, yerine Gülhane I. Hariciye Kliniği profesörü Kâmil Sokullu'yu önermiştir. Sonuçta Noyan'ın görüşü kabul edilmiş ve Ankara Tıp Fakültesi I. Cerrahi Kliniği şefi olarak Kamil Sokullu atanmıştır.²⁰ İkinci Cerrahi Kliniği şefliğine Prof. Melchior'un atanması konusunda bir tartışma yaşanıp yaşanmadığına dair Noyan herhangi bir yorum yapmamıştır. Ancak, Rıdvan Ege'nin, fakültenin kuruluşunda hoca seçimindeki tartışmalardan bahsederken Gülhane II. Hariciye Kliniği şefi Recai Ergüder'in yeni kurulan fakülteye alınmamış olmasını vurgulaması, bu konuda da bir tartışma yaşanmış olduğu hissini uyandırmaktadır.²¹ Sağlık Bakanlığı, 1933 yılında Numune Hastanesi binaları ile altyapı projelerinin tamamlanmasını takiben aldığı kararlarla servislere yabancı uzmanlar getirmeye karar vermiştir. Bu şekilde gelenlerden birisi de 1936 yılında Hariciye klinik şefliğine atanan Prof. Eduard Melchior idi.²² Melchior, 1945 yılına kadar geçen süre içinde Numune Hastanesinde hem sevilen ve başarılı bir klinik şefi olmuş hem de bilimsel üretimine devam etmiş bir kişiydi.²³ Numune Hastanesinde çalışmakta olan bazı Alman hocaların Ankara Tıp Fakültesinde görevlendirilmeleri konusunda hükümetin etkisi olmuş olmalıdır. Osman Akata'nın aktardığına göre Refik Saydam bizzat Melchior'a "Senden bir Melchior kliniği istiyorum" demiştir.²⁴ Ankara Numune Hastanesinde çalışan üç hoca, Çocuk Hastalıklarında Prof. Eckstein, Deri Hastalıklarında Prof. Marchionini, Cerrahi'de Prof. Melchior, Tıp Fakültesi kadrosunda yer almışlardı. Hoca seçimi konusundaki tartışmalar Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel'in toplanan ilk profesörler kurulunda yaptığı konuşmaya da yansımıştır:

17 Op. Dr. Ömer Vasfî Aybar, Numune hastanelerinin isim babası ve kurucularındandır. Biyografisi ve çalışmaları için ayrıca bkz. Ayrıca Cem Hakan Başaran ve Nilüfer Demirsoy, "Operatör Doktor Ömer Vasfî Aybar ve Ankara'da Yayımladığı Türk Hekimi Dergisi," *Osmanlı Bilimi Araştırmaları* 21 (2020): 71-100.

18 40. Yıl Münasebetiyle Ankara Numune Hastanesi (Ankara, Ankara Numune Hastanesi, 1965), 13-23.

19 A.g.e., 175-176; 50. Yıllarda Ankara Numune Hastanesi, 24-26.

20 Noyan, *Ankara Tıp Fakültesi Kuruluş Tarihçesi*, 10.

21 Ege, *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi 50. Yılı*, 7.

22 50. Yıllarda Ankara Numune Hastanesi, 8.

23 Kaya Yorgancı, *Bilgi ve Belgelerle Cerrahi Tarihimiz* (Ankara: Arkadaş Yayınevi, 2019), 117.

24 Osman Akata, Sarper Yılmaz'ın yaptığı kişisel görüşme, 26 Ocak 2023.

Ankara Tıp Fakültesi'nin kuruluşunda Gülhane'nin gösterdiği yardımları minnet ve şükranla içimde duymaktayım. Yabancı profesör arkadaşlarım da esasen vatandaş olmuşlardır. Birbirimizi iyi tanımışızdır. Onlar da samimi olarak bu memleket evlatlarına bütün bilgilerini verecekler ve onları yetiştirmek için bütün gayretlerini harcayacaklardır, bundan eminim. Ankara Tıp Fakültesi'nin kuruluşunda bazı sözleri sizlere intikal ettirmek istiyorum. Biri şudur: Gülhane bu kuruluşta çoğunluğu teşkil ettiği için bitaraf kalamaması tehlikesi vardır. Ben bu kanaatte değilim. Sizin tamamıyla bitaraf olarak alacağınız kararlarda parmaklarınız vicdanlarınızın ifadesini taşıyacaktır. Bu bitaraflığınızın sadece vicdandan ilham alacağına eminim. Her şeyin bir adaleti vardır.²⁵

Bu şekilde yeni Tıp Fakültesinin I. ve II. Cerrahi klinikleri kurulmuş oluyordu. Birinci Cerrahi Kliniği Cebeci Hastanesinde Gülhane'nin bir devamı, uzantısı olarak, İkinci Cerrahi Kliniği de Numune Hastanesindeki yerinde aynı kliniğin devamı olarak hizmet verecekti. Bu klinikler hiçbir zaman aynı fakültenin birlikte çalışan iki servisi gibi olmayacaklar ve aralarında daima bir gerginlik sürecelecekti. Numune Hastanesinde Melchior'un direktörlüğünde Tıp Fakültesi II. Cerrahi Kliniği'nin açılması aşamasında, kliniğe doçent olarak giren Muhittin Ülker'in anıları, bu gerginliği doğrular niteliktedir. Ülker'in ifadesine göre kendisi ile aynı klinikte çalışan Doç. Dr. Orhan Toygar, Prof. Melchior ile sorunlar yaşamaya başlayınca I. Cerrahi Kliniği'ne nakledilmiş ve burada Melchior aleyhine propaganda yapmaya devam etmişti. Ülker'e göre bu, Prof. Dr. Kâmil Sokullu'nun arayıp bulamayacağı bir malzeme idi ve Sokullu ile birlikte Prof. Dr. Kemal Serav, Melchior'u göndermek için çaba gösteriyorlardı.²⁶ Ülker'in anılarını yazarken duygusal bir üslup kullandığı, kişiler hakkındaki görüşlerini sözünü sakınmadan açıkça ortaya koyduğu, hatta bunu yaparken de zaman zaman nezaket sınırlarını zorladığı net bir şekilde görülmektedir. Bununla birlikte, Melchior'un aleyhinde olan bir cephenin varlığını doğrulayan başka tanıklıklar da mevcuttur. Melchior'un asistanlığını yapmış Op. Dr. Nezihe Yener, 1961 yılında yayımlanmış olan *Ankara Numune Hastanesi Bülteni*'nde kaleme aldığı bir makalede, hocası hakkında şu yorumu yapmıştır:

Prof. Melchior'un yanında çalışmamış olanlar onun hakkında nasıl bir söz sahibi olabilirler? Şu veya bu düşünce veya emelle aleyhinde konuşanlar ancak kendisini hiç tanımayanlardır. Ondan feyz almış hiç kimse yoktur ki kendisinden hürmet ve muhabbetle bahsetmesin.²⁷

Nezihe Yener'in bu cümleleri hocasının ayrılışından 7 yıl sonra kaleme alıyor olması geçmişte yaşananların hâlâ hafızalarda canlı olması ile açıklanabilir mi?

Melchior ile 17,5 yıl aynı klinikte çalışan Op. Dr. Nimet Taşkiran hocasını şöyle anlatmıştır:

Prof. Melchior gençlere gerçek çalışmanın, klinik disiplinin ne olduğunu gösteren bir insandır. ... İyi insandı. Çalışkandı. Bilgindi. Geniş bir umumi kültüre sahipti. Sanatkârdı.

25 Noyan, *Ankara Tıp Fakültesi Kuruluş Tarihçesi*, 12.

26 Muhittin Ülker, *Benim Hayatım* (Ankara: Türkiye Trafik Kazaları Yardım Vakfı, 1978), 158-172.

27 Nezihe Yener, "Ord. Prof. Eduard Melchior," *Ankara Numune Hastanesi Bülteni* 1, 1 (1961): 12.

Bu meziyetlerinin yanında vefakâr olmaması bir kusurdur. Kendisini seven ve sayanları bir türlü tanıyamamış, kimin dost olduğunu anlayamamış ve bu yüzden birçok defalar aldatılmış ve yenilgilere uğratılmıştır.²⁸

Bu makalenin amacı Melchior'u, onun dönemini ve onun Türk Cerrahisine yaptığı katkıları incelemek değildir. Bununla birlikte, Türkiye'de 18 yıla yakın bir süre hizmet etmiş, cerrahlar yetiştirmiş ve hatırı sayılır miktarda bilimsel çalışmalar yayınlamış olan Melchior hakkında şimdiye dek kayda değer bir inceleme yapılmamış olmasının önemli bir eksiklik olduğunun vurgulanması gerekir. İkinci Cerrahi Kliniğinin asıl ilginç hikayesi Melchior'un ayrılmasından sonraki dönemde başlayacaktır.

İkinci Cerrahi Kliniğinin Cebeci'ye Taşınması ve Sonrasındaki Gelişmeler

Melchior, 1953 yılı sonunda istifa ederek Türkiye'den ayrılır. Bu ayrılışın ayrıntıları hem Muhittin Ülker²⁹ hem de Osman Akata³⁰ tarafından açıklanmıştır. Buna göre 1953 yılının sonunda yabancı hocaların kontratlarının yenilenmeyeceğine dair yaygın görüş oluşmuştu. Bu durum asistanları tarafından Melchior'a iletilmiş, kendisi de “zaten ben de gitmeyi düşünüyordum” diyerek istifa edip memleketine dönmüştür. Muhittin Ülker, Türkiye'de onun eline su dökcek bir cerrahın olmadığını ve gidişiyile Türkiye'nin pırlanta kadar kıymetli bir bilim adamını kaybettiğini yazar. Melchior'un ayrılmasından sonra profesörü kalmayan II. Cerrahi Kliniği'nin Cebeci Hastanesine taşınmasına ve klinikte bir profesör bulunmasına kadar I. Cerrahi Kliniği profesörü Kâmil Sokullu'nun yönetimi altında çalışmasına karar verilir. İkinci Cerrahi Kliniği, Cebeci Cerrahi binasında başhekimliğin boşalttığı yere taşınır.³¹ Ancak II. Cerrahi Kliniği'ne tahsis edilen, 15-20 civarında hasta yatağı içeren iki odadan ibaretti. Daha önce 120 civarında yatağa sahip olan ve sirkülasyonu yüksek bir klinik için bu yatak sayısı oldukça yetersizdi. Ülker, II. Cerrahi Kliniği'nin yeterli hasta sayısı olmadığı için ilmi çalışmalarda yetersiz kaldığını, 2 yıla yakın bir süre kliniğin çile çektiğini ifade eder. Bir süre sonra II. Cerrahi Kliniği için bir profesörlük kadrosu açılır. Bu kadroya 1954 Temmuz'unda Prof. Sokullu'nun tam desteğini alan Doç. Dr. Orhan Toygar atanır. Bundan 7-8 ay sonra da Muhittin Ülker için bir kadro açılır ve o da profesör olur. Artık iki profesörü olan II. Cerrahi Kliniği müstakil bir yönetime sahip olabilecektir.³² Ancak I. Cerrahi Kliniği Şefi Kâmil Sokullu buna karşı çıkarak, bu durumda II. Cerrahi Kliniği'nin Cebeci Cerrahi bünyesinden de ayrılması gerektiği konusunda ısrarcı olur.³³ Bu arada, II. Cerrahi Kliniği şefliği konusunda profesörler kurulunda uzun tartışmalardan sonra şefliğe Orhan Toygar ile Muhittin Ülker'in birer yıl dönüşümlü klinik şefliği yapmaları kararı alınır

28 40. Yıl Münasebetiyle Ankara Numune Hastanesi, 28.

29 Ülker, *Benim Hayatım*, 172-173.

30 Akata, Sarper Yılmaz'ın yaptığı kişisel görüşme, 21 Ekim 2021.

31 Ege, *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi 50. Yılı*, 75.

32 Ülker, *Benim Hayatım*, 214-215.

33 Akata, Sarper Yılmaz'ın yaptığı kişisel görüşme, 21 Ekim, 2021.

ve Prof. Dr. Orhan Toygar, ilk yıl için II. Cerrahi Kliniği Şefi olur.³⁴ Bunun üzerine kliniğe yeni yer bulunması gerekliliği ortaya çıkar. Uzun tartışmalardan sonra, klinik Keçiören’de Atatürk Sanatoryumunun zemin katındaki son derece uygunsuz ve yetersiz bir yere taşınır.³⁵ Ancak ulaşım sorunları ve yetersiz mekân yüzünden klinik çalışamaz ve yaklaşık dokuz ay sonra Cebeci Cerrahi binasının tavan arasında 20-30 yataklı bir yer ve bir ameliyat salonu bulunarak profesörler kurulu kararı ile yine Cebeci Hastanesine döner. Bir süre burada çalıştıktan sonra Cerrahi binasının alt katının boşaltılması üzerine bu kata taşınır.³⁶ Bundan sonraki süreci Akata şöyle anlatır:

Bu arada Orhan Toygar bir yıllık süre bittiğinde istifa etmez. Aslında ortada hukuki bir sorun da olmayıp, sadece yapılmış bir centilmenlik anlaşması vardı. Ancak bu durumda Prof. Dr. Muhittin Ülker mağdur olmuştur.

Görülüyor ki bu duruma sebep olan da en başta dönüşümlü başkanlık yöntemini ısrarla öneren profesörler kurulu üyeleri olmuştur. Bu süreçte dekanlık görevine yeni gelmiş olan Prof. Dr. Kazım Aras, III. Cerrahi Kliniği’nin açılarak II. Cerrahi Kliniği’nin ikiye bölünmesine ve iki kliniğin aynı katta çalışması şeklinde bir uygulamaya gitti. İkinci Cerrahi Kliniği şefliğine Muhittin Ülker getirilirken, yeni ihdas edilen III. Cerrahi Kliniği şefliği ise Prof. Dr. Orhan Toygar’a verildi.³⁷

Uzun yıllardır çözülemeyen yönetim sorunu çözülmüş gibi görünse de uygulamada sıkıntılar devam edecekti. Zira II. Cerrahi Kliniği ikiye ayrılmıştı ve yer olarak daha dezavantajlı bir duruma geçmişti. Poliklinik ve pansuman odası sıkıntısı vardı; kütüphane ve laboratuvar yoktu. Bu durum Prof. Dr. Muhittin Ülker’i II. Cerrahi Kliniği’ne yeni bir klinik yapılmasına yönelik olarak bir dernek kurularak bağış toplanması çabasına yöneltti. Kendisinin daha önce bir Kanser Hastanesinin yapılmasına yönelik dernek çalışma tecrübesi vardı. Bu deneyim pekâlâ II. Cerrahi Kliniği’ne yeni bir bina yapılması için kullanılabilirdi.³⁸

Modern Cerrahi Eğitim ve Araştırma Derneğinin Kuruluşu

Derneğin kuruluşu tamamen Prof. Dr. Muhittin Ülker’in fikri ve girişimleriyle olmuştur. İlk kurulduğu zaman derneğin adı “Modern Cerrahi Hastaneler ve Cerrahi Araştırma Laboratuvarları Yaptırma ve Yaşatma Derneği” idi ve öncelikli amacının Ankara Üniversitesi

34 Ege, *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi 50. Yılı*, 215; bu olay Muhittin Ülker’in anılarında daha farklı anlatılmaktadır. Ülker, profesörler kurulunda yapılan oylamada kendisine 13, Toygar’a 12 oy çıktığını, ama diğer hocaların kendisini birer yıllık dönüşümlü şefliğe ikna ettiklerini yazar. Bkz. Ülker, *Benim Hayatım*, 216-217.

35 Akata, Sarper Yılmaz’ın yaptığı kişisel görüşme, 21 Ekim 2021.

36 Ülker, *Benim Hayatım*, 217, 218.

37 Akata, 21 Ekim, 2021; Osman Akata, Orhan Toygar’ın kendisine “Bu adama devredersem bir yıl sonra bana kesinlikle görevi vermez, ona hiç güvenmiyorum” şeklinde bir açıklama yaptığını nakletmiştir.

38 Ülker, *Benim Hayatım*, 218-219.

Tıp Fakültesi II. Cerrahi Kliniği'ne yönelik olduğu tüzükte açıkça belirtilmiş idi.³⁹ Ülker'in anlatımına göre gerek profesörler kurulunda gerekse dekanlık nezdinde kliniğin yetersiz çalışma koşullarını sözlü ve yazılı olarak defalarca gündeme getirmiş olduğu bu konuya ilgi gösterilmemişti. Bunun sonucunda Ülker, 6 Mayıs 1964 tarihinde derneği kurarak hazırladığı tüzüğün esaslarını belirlemiştir.⁴⁰ Derneği kurucuları şu şekildeydi:

Madde 3 – KURUCU ÜYELER		
Prof. Dr. Muhittin Ülker	Bahçelievler, 2. Cad., 80/3, Ankara	T.C.
Canan Ülker	Bahçelievler, 2. Cad., 80/3, Ankara	T.C.
Cihan Ülker	Bahçelievler, 2. Cad., 80/3, Ankara	T.C.
Hikmet Kerem	Bebek, İnşirah Sok., No. 15, İstanbul	T.C.
General Mahmut Berköz	Bebek, İnşirah Sok., No. 15, İstanbul	T.C.
Prof.Dr. Osman F. Berki	Emek Mahallesi, Ankara	T.C.
Belkis Berki	Emek Mahallesi, Ankara	T.C.
H. Sezai Erkut	Bahçelievler, 25. Sok., 7, Ankara	T.C.
Lebibe Perinçek	İsrail Evleri	T.C.
Sadık Perinçek	İsrail Evleri	T.C.
Prof.Dr. İhsan Doğramacı	Bahçelievler, 5. Sok., No. 14	T.C.
Osman Yaşar	Tuna Cad., Konya Ap., 39/10	T.C.
Kemal Tuğcu	Kamer Han yanı, Umut Sok., 44/9	T.C.
Prof.Dr. Osman Akata	Bahçelievler, 4. Cad., 29/7, Ankara	T.C.
Dr. Nazan Akata	Bahçelievler, 4. Cad., 29/7, Ankara	T.C.
Doç.Dr. Kamil İmamoğlu	Gazi Mustafa Kemal Bulvarı, 105/10	T.C.
Esin İmamoğlu	Gazi Mustafa Kemal Bulvarı, 105/10	T.C.
Dr. Demir Uğur	Bahçelievler, 4. Cad., No. 80/6	T.C.
Perihan Uğur	Bahçelievler, 4. Cad., No. 80/6	T.C.
Mehmet Turgut	Yenimahalle, Ragıp Tüzün Cad., No. 226	T.C.
Rasim Güla	Hamamönü, Şair M. Akif Ersoy Sok., 21	T.C.
Dr. Mecit Doğru	İçcebeci, Şehit H. Haraca Sok., 30/4	T.C.
Dr. Erdoğan Alpay	Kurtuluş, Taşkent Sok., No. 30/4	T.C.
Dr. Hamdi Atalay	İmrahor Cad., Öğretmen Necati Ap., 92	T.C.
Dr. Ali Sümer	Yenimahalle, Ragıp Tüzün Cad., No. 226	T.C.
Dr. Orhan Gölpinar	Anıttepe, Ar Sok., Ar. Ap., No. 23	T.C.
Dr. Nevzat Okur	Mamak Cad., İşlek Ap., Kat 3, No. 6	T.C.
Dr. İhsan Erdamar	Anıttepe, Hedef Sok., No. 19/9	T.C.
Dr. Hasan Erdoğan	İsrail Evleri, No. 4	T.C.
Arif Hikmet Onat	İsrail Evleri, 4. Cad., 4/4	T.C.
Prof.Dr. Muharrem Köksal	Bahçelievler, 25 Sok., No. 7, Ankara	T.C.
Neclâ Ökten	Sakarya Mah., Çıra Sok., No. 7/1, Konservatuar	T.C.
Nihal Şentürk	Seymen Sok., No. 9/1	T.C.
Nimet Sevinç Ketken	İstasyon karşısı, Tuzluçayır, No. 245	T.C.

39 *Modern Cerrahi Hastaneler ve Cerrahi Araştırma Laboratuvarları Yaptırma ve Yaşatma Derneği Ana Tüzüğü* (Ankara: Akın Matbaası, 1964); “Derneğin tüzüğündeki esas Tıp Fakültesi II. Cerrahi Kliniğinin senelerden beri çektiği bina sıkıntısı göz önüne alınarak II. Cerrahi Kliniği için bir binanın tesisi idi. Bu dernek, II. Cerrahi Kliniği bünyesinde teessüs eden bir dernek idi.” Bkz. Ülker, *Benim Hayatım*, 221.

40 Ülker, *Benim Hayatım*, 220.

Zeki Kumrulu	Bahçelievler, 6. Cad., No. 10	T.C.
Dr. Doğan Vural	Aksu Sok., Uz Ap., 9/19, Ankara	T.C.

Modern Cerrahi Hastaneler ve Cerrahi Araştırma Laboratuvarları Yapıtırma
ve Yaşatma Derneği kurucuları⁴¹

İkinci Cerrahi Kliniği'nin hoca ve asistanlarının çoğu ile Prof. Dr. İhsan Doğramacı derneğin üyeleri arasında yer alıyorlardı. Yalnız, Ülker'in arasının iyi olmadığı⁴² Doç. Dr. Naci Ayrıl kurucular arasında bulunmuyordu.⁴³ Prof. Ülker dernek başkanlığına, Prof. Doğramacı derneğin koruyucu başkanlığına seçildi. Derneğin ilk toplantısında Hukuk Fakültesinden Prof. Dr. Osman Berki ve eşi Belkis Berki, Aydınlikevler'deki arsalarını bağışladılar. Takiben Türkiye çapında bir eşya piyangosu düzenlenerek derneğe gelir elde etme gayreti içine girildi.⁴⁴ Derneğin aldığı ilk kararlardan birisi modern bir hastane kurmak amacına yönelik bir arsa temin etmek amacıyla Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlığı nezdinde teşebbüse geçilmesi idi.⁴⁵ Kasım ayında yapılan yönetim kurulu toplantısında “derneğin isminin çok uzun olması nedeniyle kısaltılmasına ve Eğitim tabirinin ismine ilave edilmesi sonucu bazı dış yardımları alabileceğimiz gerekçesiyle isminin *Türkiye Modern Cerrahi Bilimler Eğitim Derneği* şeklinde değiştirilmesi” kararı alındı.⁴⁶ Dernek yönetimi, dekanlık nezdinde girişimde bulunmanın yanı sıra, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesinin Orta Doğu Teknik Üniversitesi ile yürüttüğü bir vaziyet planı çalışmasını haber alıp, ilgili üniversitenin Mimarlık Fakültesi ile temasa geçti. Ancak, II. Cerrahi Klinik yönetimi ve derneğin haberi olmadan Tıp Fakültesi Dekanlığı ile ODTÜ Mimarlık Fakültesinin, mevcut cerrahi binasının üzerine bir kat eklenerek sorunun çözülebileceği şeklinde bir kararın alındığı, hazırlanan plana da son şeklinin verildiği öğrenildi. Cerrahi klinikler sorununun mevcut bina üzerine bir kat çıkılarak halledilmesinin imkansız olduğu derneğin karar defterine kaydedildi.⁴⁷ Ülker, anılarında dekanın da yer aldığı bir profesörler kurulu toplantısında, II. Cerrahi Kliniğinin talebini gündeme getirdiğinde, durumun oluşturulacak bir komisyona havale edilmesi kararının alındığından, daha sonra da dekan Lütfü Tat ile Prof. Naci Ayrıl'ın işbirliği yaparak, kendisinin bilgisi dışında ve görüşü alınmadan binaya yarım kat eklenmesine karar verildiğinden bahseder. Ülker'e göre bu çözüm yetersiz olmakla birlikte olumlu bir gelişmedir. Derneğin yardımı ile belki bu katın tamamlanabileceğini düşünür. Ancak daha sonra Ülker, Naci Ayrıl'dan müstehzi bir mektup aldığını yazar, mektuptaki ifade şu şekildedir: “Siz senelerden beri II. Cerrahi Kliniği yapacağım diye uğraşdınız.

41 *Modern Cerrahi Hastaneler ve Cerrahi Araştırma Laboratuvarları Yapıtırma ve Yaşatma Derneği Ana Tüzüğü*, 2-3.

42 Ülker, *Benim Hayatım*, 214.

43 *A.g.e.*, 220.

44 *A.g.e.*, 222-224.

45 *Modern Cerrahi Derneği Karar Defteri*, 01.10.1964 tarihli toplantı tutanağı, Karar No. 9.

46 *Modern Cerrahi Derneği Karar Defteri*, 01.11.1964 tarihli toplantı tutanağı, Karar No. 11.

47 *Modern Cerrahi Derneği Karar Defteri*, 01.09.1965 tarihli toplantı tutanağı, Karar No. 35.

Fakat yapamadınız. Halbuki biz kısa zamanda yarım katta, II. Cerrahi Kliniği'ni kurduk. Talih size gülmedi, fakat bize güldü".⁴⁸

Tamamını bilmediğimiz için mektubun içeriği ile ilgili yorum yapmamız mümkün değildir, ancak bizzat kendisi de İkinci Cerrahi profesörlerinden olan Naci Ayrıl'ın yazdığı bu mektup anlaşıldığına göre Muhittin Ülker'i ileri derecede incitmiştir:

Bunu II. Cerrahi Kliniği profesörlerinden Naci Ayrıl yazıyordu. Bu kahraman bana meydan okuduğu gibi kim bilir kliniğin diğer üyelerine neler diyordu. Çünkü, kendilerini asistan, uzman, doçent, profesör yaptığım öğretim üyeleri dışlarını bana göstermekte tereddüt etmiyorlardı. Toplu halde karşıma geliyorlar, basit bir meseleyi tartışmak için sebep arıyorlardı.⁴⁹

Ülker kitabında bundan sonra, 1968 yılında derneğin II. Cerrahi Kliniği ile yollarını ayırdığını ve hiçbir ilişkinin kalmamış olduğunu yazar.⁵⁰ II. Cerrahi Kliniği için bir üst kat inşaatına dair karar 1965 yıllarının sonlarına doğru alınmıştı. Yine de bu ayrılma sürecinin tedrici bir karakterde olduğu görülmektedir. Örneğin, 1967 yılı sonunda klinik kütüphanesinin tesisi için Naci Ayrıl'dan alınan mecmualar için kendisine 2.000 lira ödenmişti.⁵¹ Ocak 1968'de yeni inşa edilen kliniğe tahsis edilen üst katla ilgili çalışmalardan bahsediliyor,⁵² 1968 yılının son ayına kadar dernekten II. Cerrahi Kliniği'nin ihtiyaçları için harcamalar yapılıyordu.⁵³ Bu durumda 1968 yılı sonunda dahi derneğin II. Cerrahi Kliniği ile ilişkisi henüz kesilmemişti. Öte yandan yine 1969 Ocak ayında Balgat semtinde bir hastane inşası için Ankara Belediyesine ait olan bir arsanın tahsisinden bahsediliyor,⁵⁴ 1969 Nisan'ında ise Acil Trafik Hastanesi yapımına imkân verecek bir tüzük tadili için olağanüstü genel kurul toplantısı çağırısı yapılıyordu.⁵⁵

Bundan sonra Modern Cerrahi Eğitim ve Araştırma Derneği farklı bir yola giriyordu. Balgat'ta edinilen arsa üzerinde bir Trafik Hastanesi kurulması hedeflenecek, bunun için yine Muhittin Ülker tarafından Trafik Kazalarına Yardım Vakfı kurulacak ve bu proje gerçekleştirilecekti. Muhittin Ülker 1977'de vefat edene kadar bu projenin sahibi olarak kaldı, bunun yanında 1974 yılına kadar da II. Cerrahi Kliniği Başkanlığı görevini yürüttü. Bununla birlikte özellikle 1969 yılından itibaren II. Cerrahi Kliniği'nin diğer öğretim üyelerinin Muhittin Ülker'e karşı tavırlarının değiştiği konusunda Rıdvan Ege'nin yukarıda bahsedilen yorumunda doğruluk payı vardır. Modern Cerrahi Derneği'nin misyonunun

48 Ülker, *Benim Hayatım*, 225.

49 *A.g.e.*, 226.

50 Aynı yer.

51 *Modern Cerrahi Derneği Karar Defteri*, 31.12.1967 tarihli toplantı tutanağı, Karar No. 45, 75.

52 *Modern Cerrahi Derneği Karar Defteri*, 31.01.1968 tarihli toplantı tutanağı, Karar No. 46, 77.

53 *Modern Cerrahi Derneği Karar Defteri*, 09.11.1968 tarihli toplantı tutanağı, Karar No. 7, 108.

54 *Modern Cerrahi Derneği Karar Defteri*, 13.01.1969 tarihli toplantı tutanağı, Karar No. 10, 113.

55 *Modern Cerrahi Derneği Karar Defteri*, 19.04.1969 tarihli toplantı tutanağı, Karar No. 13, 117.

farklı yöne evrilmesi nedeniyle bu durum anlaşılabilir. Fakülte dışında bir hastane kurma düşüncesi, cerrahi binasının yeni inşa edilmiş üst katına geçerek bir ölçüde rahatlamış olan öğretim üyeleri için fazla radikal ve belki de gereksiz bir hedef olarak değerlendirilmişti. Akata, Muhittin hocanın diğer hocalarla arasının daha resmi bir hal aldığını ifade eder. Kendisi, Muhittin Hoca ile farklı bir hastane projesi konusunda aynı fikirde olmamakla birlikte ilişkisini saygı çerçevesinde sürdürmüş ve Trafik Hastanesi açıldığında kendisini ziyaret etmiştir.⁵⁶

II. Cerrahi Kliniğinin 1974'e Kadar Olan Çalışmaları

Kliniğin başında 1974 yılına kadar Prof. Dr. Muhittin Ülker bulunuyordu. Aynı şekilde I. Cerrahi Kliniği'nde Prof. Dr. Hilmi Akın, III. Cerrahi Kliniği'nde ise Prof. Dr. Orhan Toygar 1958-1974 yılları arasında klinik şefliğini yürüttüler.

	I. Cerrahi Kliniği	II.Cerrahi Kliniği	III.Cerrahi Kliniği
1945-1954	Prof. Dr. Kâmil Sokullu	Prof. Dr. Eduard Melchior	-
1955-1957	Prof. Dr. Kâmil Sokullu	Prof. Dr. Orhan Toygar	-
1957-1959	Prof. Dr. Hilmi Akın	Prof. Dr. Orhan Toygar	-
1959-1974	Prof. Dr. Hilmi Akın	Prof. Dr. Muhittin Ülker	Prof. Dr. Orhan Toygar

İkinci Cerrahi Kliniği'nin ikiye ayrıldığı tarih çok net değildir. Muhittin Ülker 1960 yılında yayımlanan *II. Cerrahi Yıllığı*'nda bu bölünmenin 1959 yılında olduğunu bilgisini verir.⁵⁷ 1958 yılı başında I. ve II. Cerrahi Kliniklerinin öğretim üyesi kadroları şu şekildedir:

I. Cerrahi Kliniği	II.Cerrahi Kliniği
Prof. Dr. Hilmi Akın	Prof. Dr. Orhan Toygar
Prof. Dr. Orhan Bumin	Prof. Dr. Muhittin Ülker
Doç. Dr. Galip Urak	Doç. Dr. Naci Ayrıl
Doç. Dr. Sermet Akgün	

II. Cerrahi Kliniği'nin kadrolarında yıllar içindeki değişimleri mevcut kaynaklardan yola çıkarak eksiksiz olarak ortaya ne yazık ki şimdilik mümkün görünmemektedir. Elimizdeki en sağlam kaynaklar şüphesiz II. Cerrahi Kliniğinin 1960-1961-1962 yıllarında yayımlanmış olan yıllıklardır. Öğretim üyeleri hariç tutulursa gerek 1945-1954 gerekse 1955-1959 dönemlerindeki kadro net değildir. Takip eden 1963-1974 arası dönem için de aynı şeyi söyleyebiliriz. Kliniğin 1960-1961-1962 yıllarında düzenli olarak yayımlanmış olan kadroları içeren toplu tablo şu şekilde oluşturulmuştur:

56 Akata, Sarper Yılmaz'ın yaptığı kişisel görüşme, 21 Ekim 2021.

57 *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi II. Cerrahi Kliniği Yıllığı 1960* (Ankara: Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Yayınları, 1962), 7-9.

58 Semih Baskan, "Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Genel Cerrahi Anabilim Dalı'nın Tarihçesi," *Ulusal Cerrahi Dergisi* 22, 1 (2006): 37-47.

Tablo 3. II. Cerrahi Kliniği'nin 1960-1962 arası öğretim üyesi, uzman ve asistan kadroları⁵⁹		
1960	1961	1962
Prof.Dr Muhittin Ülker	Prof.Dr Muhittin Ülker	Prof.Dr Muhittin Ülker
Prof.Dr. Naci Ayrıl	Prof.Dr. Naci Ayrıl	Prof.Dr. Naci Ayrıl
Doç.Dr. İsmail Kayabalı	Doç.Dr. İsmail Kayabalı	Doç.Dr. İsmail Kayabalı
Baş As. Op.Dr. Osman Akata	Doç.Dr. Osman Akata	Doç.Dr. Osman Akata
Baş As. Op.Dr. Hüseyin Gürsoy	Op.Dr. Hüseyin Gürsoy	Op.Dr. Hüseyin Gürsoy
Baş As. Op.Dr. Mecit Doğru	Op.Dr. Mecit Doğru	Op.Dr. Mecit Doğru
Baş As. Op.Dr. Kamil İmamoğlu	Op.Dr. Kamil İmamoğlu	Op.Dr. Kamil İmamoğlu
As.Dr. Bülent Timlioğlu	Op.Dr. Demir Uğur	Op.Dr. Demir Uğur
As.Dr. Ahmet Sarıönder	As.Dr. Bülent Timlioğlu	Op.Dr. Bülent Timlioğlu
As.Dr. Erdal Gürdağ	As.Dr. Ahmet Sarıönder	Op.Dr. Ahmet Sarıönder
As.Dr. Yurdakul Yurdakul	As.Dr. Erdal Gürdağ	As.Dr. Erdal Gürdağ
As. Dr. Hüseyin Hızarcı	As.Dr. Yurdakul Yurdakul	As.Dr. Yurdakul Yurdakul
As.Dr. Fikret Akbaş	As.Dr. Hüseyin Hızarcı	As.Dr. Hüseyin Hızarcı
As.Dr. Ahmet Özkoçak	As.Dr. Fikret Akbaş	As.Dr. Fikret Akbaş
As.Dr. Hilmi Üner	As.Dr. Ahmet Özkoçak	As.Dr. Ahmet Özkoçak
	As.Dr. Hilmi Üner	As.Dr. Hilmi Üner

Ülker'in, anılarında, özellikle 1969 yılından sonra başında olduğu klinikle ilgili herhangi bir bilgiye yer vermemiş olması dikkate değerdir. Hoca'nın 1969 yılında görgü ve bilgi arttırmak için üç aylığına yurtdışına gitme arzusunun, eski asistanlarından olan öğretim üyesi Doç. Dr. Demir Uğur'un girişimi ile bir dönemlik süre için de olsa engellenmesi, Ülker'in kendi kliniği ile ilişkilerinin pek iyi olmadığını gösterir.⁶⁰ Ülker'i yakından tanıyan ve kendisinin Modern Cerrahi Derneği ve Trafik Kazalarına Yardım Vakfında selefi olarak uzun yıllar başkanlık yapan Prof. Dr. Rıdvan Ege şu cümleleri, aradaki ilişkilerin gerginliğini destekler:

Prof. Dr. Muhittin Ülker ilkin müstakil bir cerrahi binası planı yaparak bu projenin benim halen başkanı olduğu Modern Cerrahi Derneğince Cebeci'de yaptırılmasını önermişti. Buna, kürsüde beraber çalıştıkları Prof. Dr. Naci Ayrıl ve asistanlığından beri yanında büyük bir bağlılıkla çalıştığı halde sonradan tutum değiştiren rahmetli Prof. Dr. Demir Uğur ve halen emekli olan Prof. Dr. Hüseyin Gürsoy başta olmak üzere birçok çalışma arkadaşı karşı geldiler. Fakülte kurulunda aylarca bu konu sonuca vardiirılmadan gündemde tartışıldığı için Muhittin Hoca Fakülteye ve özellikle çok güvendiği çalışma arkadaşlarına kırıldı.⁶¹

Rıdvan Ege, bu konuda aynı kitabın ilerideki sayfalarında daha ayrıntılı yorumlar yapmıştır:

59 *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi II. Cerrahi Kliniği Yıllığı - 1960* (Ankara: Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Yayınları, 1962), 7-9; *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi II. Şirürji Kliniği Yıllığı - 1961* (Ankara: Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Yayınları, 1963), 7; *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi II. Şirürji Kliniği Yıllığı - 1962* (Ankara: Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Yayınları, 1965), 7.

60 Ülker, *Benim Hayatım*, 239.

61 Ege, *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi 50. Yılı*, 75-76.

Cebeci bahçesinde yaptırmak istediği fakat fakülte kurulunun ve özellikle kliniğine asistan olarak alıp profesör olmalarına kadar her aşamada yardımcı olduğu kendi kürsü arkadaşlarının amansız direnişi sonunda Balgat'ta Trafik Hastanesi olarak yaptırdığı iki abide onu ölümsüzleştirmiştir. Fakat özellikle asistanlığında ve ilk doçentliklerinde Muhittin Hoca'ya tapar gibi sevenlerin kurullardaki çirkin ve hafif davranışlarını unutmak mümkün değil.⁶²

Gerek Muhittin Ülker'in gerekse Rıdvan Ege'nin ifadelerinden, yaptırılacak hastanenin yeri ve niteliği konusunda Modern Cerrahi Derneğinin omurgasını oluşturan II. Cerrahi Kliniği'nde bir yol ayırımının gerçekleşmiş olduğu anlaşılmaktaysa da bunun ne zaman ve ne şekilde olduğu net değildir.

Cerrahi binasına yeni bir katın eklenmesini takiben II. ve III. Cerrahi kliniklerinin çalışma ortamının bir miktar rahatladığı anlaşılmaktadır. İkinci Cerrahi Kliniği, 1974 yılında bütün ana branş kliniklerinin tek bir yönetim altında birleştirildiği tarihe kadar çalışmalarını Prof. Dr. Muhittin Ülker ve hemen hemen aynı hoca kadrosu ile sürdürmeye devam etmiştir, aynı durum III. Cerrahi Kliniği için de söz konusudur. 1974 yılında bütün cerrahi kliniklerinin birleştirilmesinin hemen öncesinde cerrahi kliniklerinin kadro durumları Rıdvan Ege editörlüğünde 1974 yılında yayımlanan *Cumhuriyetin 50. Yılında Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesinin Gelişimi* adlı kitapta şu şekilde verilmiştir:⁶³

Tablo 4. Cerrahi kliniklerinin 1974 yılındaki kadro durumları		
I.Şirürji Kürsüsü	II.Şirürji Kürsüsü	III.Şirürji Kürsüsü
Prof. Dr. Hilmi Akın	Prof. Dr. Muhittin Ülker	Prof. Dr. Orhan Toygar
Prof. Dr. Orhan Bumin	Prof. Dr. Naci Ayral	Prof. Dr. İsmail Kayabalı
Prof. Dr. Ahmet Yayıoğlu	Prof. Dr. Osman Akata	Prof. Dr. Mecit Doğru
Prof. Dr. Ferruh Uzer	Prof. Dr. Kamil İmamoğlu	Prof. Dr. Zeki Candar
Prof. Dr. Şadan Eraslan	Prof. Dr. Demir Uğur	Prof. Dr. Ali Rıza Arat
Prof. Dr. Kazım Ergin	Prof. Dr. Hüseyin Gürsoy	Doç. Dr.ERCÜMENT GÜREL
Prof. Dr. Muttalip Ünal	Prof. Dr. Bülent Timlioğlu	Dr. Ergun Kansu
Doç. Dr. İbrahim Ceylan	Dr. Tuncay Ertunç	Dr. Sevinç Uysal
Doç. Dr. Dikmen Arıbal	Dr.ERCÜMENT KUTERDEM	Dr. Gündüz Atilla
Uz. Dr. Mahmut Bali	Dr. Ragıp Çam	Dr. Necdet Ayhan
Dr. Nusret Torun	Dr. Bilsel Baç	Dr. Hasan Tüzel
Dr. Akın Önbayrak	Dr. Demir Önal	Dr. Ertuğrul Ünlü
Dr. Canbek Seven	Dr. Ertuğrul Karahüseyinoğlu	Dr. Cansun Tulunay
Dr. Semih Baskan	Dr. Adil Baykan	Dr. Salih Uluözyurt
Dr. Nusret Aras	Dr. Mahmut Avat	Dr. Adnan Kaynak
Dr. Haluk Gökçora	Dr. Selçuk Eskibuçuk	Dr. Cankat Borçbakan
Dr. Edip Berk	Dr. Bülent Alıç	Dr. Vecdi Müderrisoğlu
Dr. Halit Bayramoğlu	Dr. Hikmet Akgül	Dr. Celalettin Keleş

62 Ege, *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi 50. Yılı*, 585.

63 *Cumhuriyetin 50. Yılında Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesinin Gelişimi*, ed. Rıdvan Ege (Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, 1974), 108-109.

Dr. Erdal Anadol	Dr. Ziya Şaylan	
Dr. Şükrü Ducer		
Dr. Atilla Törüner		
Dr. Ertan Tatlıcıoğlu		
Dr. Bahattin Korucu		

Ancak diğer kliniklerin I. Cerrahi Kliniği ile olan ilişkileri daima bir resmiyet çerçevesinde olmuştur. Bu yaklaşımın en tipik tezahürü Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi tarafından yayımlanan *Cumhuriyet'in 50. Yılında Fakültemiz Kürsü ve Kuruluşlarının Gelişimi* isimli eserde yer alan ve kürsü başkanı Prof. Dr. Hilmi Akın tarafından kaleme alınmış olan “Cumhuriyetimizin 50. Yılında I. Şirürji Kliniğinin Cerrahiye olan katkıları” isimli bölümdür.⁶⁴ Burada açıkça bir ötekileştirme yapılarak diğer aynı üniversitenin yan yana hizmet veren diğer iki cerrahi kliniği yok sayılmış ve onların katkılarından hiç bahsedilmemiştir. İkinci Cerrahi Kliniğinin ve hocalarının görmezden gelinmesine bir diğer örnek 2017 yılında Genel Cerrahi Anabilim Dalı Başkanı olan Prof. Dr. Sadık Ersöz’ün bir internet platformunda yayımlanan bir mülakatında göze çarpar.⁶⁵ Bu söyleşide Ersöz, kliniğin tarihçesi hakkında şunları söylemiştir:

Kliniğimiz modern cerrahinin Türkiye’deki en önemli temsilcilerinden biridir. Şu an hayatta olmayan Prof. Dr. Kâmil Sokullu, Prof. Dr. Hilmi Akın ve sonraki jenerasyondaki diğer hocaların da katkılarıyla günümüzdeki konumuna gelen kliniğimiz 60 yılı aşkın bir geleneğin ve ilklerin temsilcisidir. Türkiye’de ilk kez yapılan pek çok girişim bu klinikte gerçekleşmiştir. Özellikle damar cerrahisinin kurulmasında ve gelişmesinde çok önemli rolü vardır.

Görüldüğü gibi Melchior’un kurup öncülük ettiği II. Cerrahi Kliniği ekolü adeta görmezden gelinmekte, adı anılmamakta, sadece I. Cerrahi Kliniği’nin kurucusu ile onun selefi olan hocadan bahsedilmektedir. Ne Prof. Dr. Eduard Melchior’un ne sonrasında II. ve III. Cerrahi Kliniklerine 20 yıla yakın başkanlık eden Prof. Dr. Muhittin Ülker ve Prof. Dr. Orhan Toygar’ın ne de damar cerrahisinde ilk girişimleri yapan Osman Akata’nın adları anılmaktadır.⁶⁶ Cerrahi kliniğinde ilklerden bahsedilecekse en başta anılması gereken

64 Hilmi Akın, “Cumhuriyetin 50. Yılında I. Şirürji Kliniğinin Cerrahiye Olan Katkıları,” *Cumhuriyetin 50. Yılında Fakültemiz Kürsü ve Kuruluşlarının Gelişimi*, haz. Rıdvan Ege (Ankara: Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Yayınları, 1974) içinde, 31-36.

65 “Genel Cerrahi” [Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Genel Cerrahi Anabilim Dalı Tarihsel Gelişim], Antitusif, erişim 20 Şubat 2023, <https://www.antitusif2020.com/viewtopic.php?t=813&start=10>; Antitusif adlı web sitesinde yayımlanan bu mülakat 01 Mayıs 2017’de yayımlanmış olmakla birlikte yazının sonunda 10.09.2007 tarihi bulunmaktadır. Prof. S. Ersöz, 2006-2009 arası anabilim dalı başkanı olduğuna göre bu mülakat 10.09.2007 tarihine ait olmalıdır. Bu bilgi adı geçen web sitesinin *Medimagazin* gazetesinden yaptığı bir alıntı olmalıdır ancak ilgili gazetenin web sayfasından bu söyleşiye ulaşılammıştır.

66 Prof. Dr. Sadık Ersöz, uzmanlık eğitiminin sırasında birlikte çalıştığım, benim üstüm olan, çok sevdiğim ve saygı duyduğum, ülkenin en iyi cerrahlarından biridir. Bana da çok faydası dokunmuş, çok yönlü, sportif bir insandır. Antitusif’te yayımlanan mülakattaki bilgi, kasıtlı ve bilinçli bir eğilimden ziyade klinikte yıllardır egemen olan algıyı yansıtmaktadır.

II. Cerrahi Kliniğinde henüz başasistanken Osman Akata'nın başarmış olduğu abdominal aort anevrizmasının sentetik vasküler greftle tedavisidir. Akata'nın bu başarısı ülkede bir ilk olmasının da çok ötesinde bir anlam taşır. Zira Akata, mutad olduğu üzere, bu ameliyatı yurtdışında bir süre görüp, izleyerek öğrenip uygulamış değildir. Akata, yurtdışında kongrede sentetik damar greftlerinin gündemde olduğunu öğrenip, oradan getirdiği çeşitli boylardaki sentetik greftleri önce defalarca köpekler üzerinde uygulayarak kendi deneyimini bizzat kendisi geliştirmiştir. İlk denekleri trombüs, kanama gibi nedenlerle kaybetmiş, daha sonra bu sorunların üstesinden geldikten sonra parapleji ve genital bölgede nekroz gibi sorunlar karşılaşmış, hatta bu komplikasyonlar nedeniyle Veterinerlik Fakültesinde başlamış olduğu deneyleri sonlandırarak çalışmasının devamını Cebeci'deki poliklinik ortamında yapmak durumunda kalmıştır. Sonunda başarılı bir sonuç elde edilmiş ve aortuna sentetik greft yerleştirilen köpek bir trafik kazası sonucu ölene kadar bir yıl yaşamıştır. Köpeğin ölümünü takiben otopsi yapılmış ve lümenlerin açık olduğu gözlenmiştir. Bu tecrübeleri takiben 1960 yılı başlarında kliniğe başvuran abdominal aort anevrizmalı bir hastaya anevrizma rezeksiyonunu takiben teflon sentetik grefti başarıyla uygulanmıştır. Bu hem Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesinde hem de Türkiye'de uygulanan başarılı ilk aort anevrizması ameliyatıdır.⁶⁷ Bu durum, I. Cerrahi Kliniği'nde de gıpta ve belki biraz da kıskançlıkla karışık olsa da, yoğun bir ilgi uyandırmıştır. Zira I. Cerrahi Klinik Başkanı Hilmi Akın, kalp ve damar cerrahisine meraklı olup mitral darlığı olgularında çok sayıda kapalı mitral komissürotomi deneyimi vardı. Bu vakayı takiben kendisine başvuran başka bir aort anevrizmalı hastayı ameliyat etmesinde kendisinde yardımcı olması için Osman Akata'yı davet etmiş ve birlikte bu ameliyatı yapmışlardı. Akata, daha sonra bu ameliyatı Naci Ayrıl'a da yaptırdığını, ileriki yıllarda arteria karotis kommunis'e de greft koyduğunu anlatmıştır. Akata'yı en çok mutlu eden olaylardan birisi yıllar önce klinikten ayrılmış olan Melchior'un kendisine mektup yazarak "gözlerime inanamadım Osman" diyerek hararetle tebrik etmesidir.⁶⁸

Bu döneme tanıklık etmiş olanlardan birisi de o zaman asistan olan Prof. Dr. Ömer Şensöz'dür. Şensöz, 1972 yılında uzmanlığını Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi II. Cerrahi Kliniğinden almış, daha sonra Plastik ve Rekonstrüktif Cerrahi ihtisasını tamamlayarak Plastik Cerrahi uzmanı olmuştur. Uzun yıllar Ankara Numune Hastanesi Plastik Cerrahi Kliniği Şefliğini yürüten, çok sayıda makale kaleme almış ve uzman yetiştirmiş olup halen aktif cerrah olarak çalışmaktadır. Kendisi Muhittin Ülker'in asistanlığı dışında Modern Cerrahi Derneği üyelerinden olup Ülker'e dernek işleri konusunda en çok yardım eden kişilerden biri olup gerek cerrah klinikleri arası gerekse de II. Cerrahi Kliniği'nin iç sorunlarını yakından yaşamıştır. Bütün sorunlara rağmen II. Cerrahi Kliniği'nin Muhittin Ülker, Naci Ayrıl, Osman Akata, Demir Uğur, Hüseyin Gürsoy gibi hocaların denetiminde son derece düzenli

67 Osman Akata, "Sentetik Vasküler Greftlerin Yurdumuzda İlk Uygulamaları: İlk Aorta Abdominalis Anevrizma Ameliyatı," *Damar Cerrahisi Dergisi* 20 (2011): 22-25.

68 Akata, Sarper Yılmaz'ın yaptığı kişisel görüşme, 21 Ekim 2021.

çalışan ve bilimsel tarafı ağır basan bir klinik olduğunu, aynı zamanda çalıştığı süre içinde I. Cerrahi Kliniği tarafından dışlanma duygusunu kendisinin de hissettiğini net bir şekilde ifade etmektedir.⁶⁹

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Genel Cerrahi Anabilim Dalı Tarihçesi Üzerine Çalışmalar

Bu çalışmaların öncülüğü 2006 yılında *Ulusal Cerrahi Dergisi*'nde yayımlanan ve Prof. Dr. Semih Baskan tarafından kaleme alınan bir makaleye aittir.⁷⁰ Makalede pek çok önemli ve değerli bilgi verilmekle birlikte, verilen hiçbir bilgi için referans kullanılmadığı yalnızca sonda bir kaynakça verildiği dikkati çekmektedir. Bununla birlikte, bu tarihten 2 yıl önce yayımlanmış aynı yazarın aynı isimli bir kitap çalışması daha mevcuttur ve bu kitaba ulaşmak çok zordur. Piyasada, sahaflarda bulunmayan, internette online pdf'si bulunmayan kitaba ancak Sağlık Bilimleri Üniversitesi Tıp Tarihi ve Deontoloji Kütüphanesinin Ankara'daki merkezinde ulaşılabilmiş ve görüntüler alınabilmektedir.⁷¹ Makale, kitabın bir özeti durumundadır ne kitapta ne de makalede metin içinde referans verilmemiştir, sadece sonda kaynakça mevcuttur. Hem kitabın hem de makalenin kaynakçaları birebir aynıdır. İlginç bir şekilde 2006 yılında yayımlanan makalede, 2004 yılında yayımlanan kitap kaynak olarak gösterilmemiştir. Makaledeki bazı önemli hatalara ve çelişkileri ele almak faydalı olacaktır. Bunlardan ilki II. Cerrahi Kliniğini kuran Prof. Melchior'un kontratının yenilenmemesi sonucu ülkesine döndüğü bilgisidir. Daha önce de belirtildiği gibi bu yanlış bir bilgidir Baskan'ın hem makalesinde hem de kitabında bu bilgi yer almıştır.⁷² Daha sonraki yıllarda yayımlanan bazı makaleler, aynı bilgiyi Baskan'ın makalesini refere ederek vermişler, aynı yanlışın yayılmasına vesile olmuşlardır. Daha önce de belirtildiği üzere Melchior 1953 yılı sonunda istifa ederek üniversiteden ayrılmıştı. Bu durum hem Rıdvan Ege⁷³ tarafından belirtilmiş hem de Muhittin Ülker tarafından ayrıntıları ile yazılmıştı.⁷⁴ Bu bilgiler hâlâ hayatta olan, bu olayın birinci derece tanığı olan Prof. Dr. Osman Akata tarafından doğrulanmıştır.⁷⁵ Kitap ve makalede Melchior'un ayrılışından sonra II. Cerrahi Kliniğinin durumuna ilişkin olarak birbiri ile çelişen ve eksik ifadeler dikkati çeker. Örneğin yazıda II. Cerrahi Kliniği 1956 yılında Keçiören Atatürk Sanatoryumuna taşındığı, kısa bir sonra 1957 yılında Cebeci'ye taşındığı bilgisi verilirken, birkaç paragraf sonra bu sefer "II. Cerrahi

69 Ömer Şensöz, Sarper Yılmaz'ın yaptığı kişisel görüşme, 12 Şubat 2023.

70 Baskan, "Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Genel Cerrahi Anabilim Dalı'nın Tarihçesi," *Ulusal Cerrahi Dergisi* 22, 1 (2006): 37-47.

71 Semih Baskan, *Bir Ulu Çınarın Gövdesinden Yetişenler: Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Genel Cerrahi Kliniği* (Ankara: Türkiye Klinikleri Ofset Tesisleri, 2004).

72 Baskan, "Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Genel Cerrahi, 39; Baskan, *Bir Ulu Çınarın Gövdesinden Yetişenler*, 10, 49.

73 Ege, *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi 50. Yılı*, 579.

74 Ülker, *Benim Hayatım*, 172-173.

75 Akata, Sarper Yılmaz'ın yaptığı kişisel görüşme, 21 Ekim 2021.

Kliniği 1955 Ekim-1956 Mayıs ayları arasında geçen 8 aylık sürede Keçiören Hastanesinde görev yaptı” denilmektedir.⁷⁶ Tarihlerin çelişkili olması bir tarafa, kliniğin Melchior’un ayrılmasından sonra önce Cebeci’ye taşınarak bir süre çok sınırlı bir yatak kapasitesi ile burada çalıştığı, Toygar’ın klinik şefi olmasından sonra Keçiören’e taşındığı dönemden hiç bahsedilmemiştir. II. Cerrahi Kliniği’nin hem kurucusu olan hem de bu kurumda uzun süre hizmet veren Melchior hakkında, sözleşmesinin yenilenmemesi nedeniyle ayrıldığı şeklindeki yanlış bilgi dışında başka hiçbir bilginin verilmemiş olması da dikkat çekicidir. Yine II. Cerrahi Kliniğinden Muhittin Ülker, Orhan Toygar, Naci Ayral, Hüseyin Gürsoy, Osman Akata gibi hocaların yaptıkları katkılardan, yayınlardan hiç bahsedilmemiş, bu hocaların sadece aldıkları görevler, unvan alma ve ayrılma tarihleri belirtilmiştir. Aynı Kliniğin hocalarından Demir Uğur, makalede, Ankara Cerrahi Derneğinin amblemini zarif bir şekilde çizmesi münasebeti ile yer alabilmiştir. Başkan’ın makalesi neredeyse baştan sonra I. Cerrahi Kliniğinin başarıları ile doludur. Osman Akata’nın Türkiye’de ilk defa aort anevrizmasında sentetik greft ameliyatını başardığından hiç bahsedilmemiş, damar cerrahisinde onun öncülüğü hiç söz konusu edilmemiştir. Makalenin sonunda geçen bir ifade özellikle dikkat çekicidir: “Gülhane ve Numune Hastanelerinin içerisinde misafir gibi kurulan Genel Cerrahi Kliniğimiz”. Bu yorum, makale yazarının bu kliniklerin kurulduğu 1945 yılının genel atmosferi hakkında bilgisinin sathi olduğunu ortaya koyar. Bu klinikler oralarda misafir gibi olmak bir yana, buldukları mekanların gerçek sahipleriydiler. Numune hastanesindeki cerrahi kliniği Melchior gelmeden önce dahi sistemli bir şekilde çalışıyorlardı. Nimet Taşkıran ve Suat Orbay tecrübeli klinik şefleri olarak orada görev yapıyorlardı ve Melchior geldikten sonra da onunla uyum içinde çalışmaya devam etmişlerdi. Ankara Tıp Fakültesi II. Cerrahi Kliniği Numune Hastanesinde oluşuktan sonra kadroların bir miktar artması dışında pek fazla bir değişiklik olmamıştı. Kadroya Orhan Toygar ve Muhittin Ülker eklenmiş ve dört klinik sorumlusu birlikte çalışmışlar, Osman Akata ve İsmail Kayabalı asistan olarak üniversite kadrosunda yer almışlardı.⁷⁷ Diğer taraftan, 1942’den beri Cebeci Hastanesinde görev yapan Gülhane I. Cerrahi Kliniği Kâmil Sokullu başkanlığında çalışmaya devam etmiş, burası da Ankara Üniversitesinin I. Cerrahi Kliniği olmuştu. Asıl misafirlik hissini yaşayan, Melchior’un ayrılışından sonra başkansız kalarak Cebeci’ye taşınmak ve burada kısıtlı bir yatak kapasitesi ile çalışmak zorunda kalan II. Cerrahi Kliniği olacaktır.

Başkan’ın her iki eserinde de bulunan önemli bazı tablo hataları vardır. Makaledeki birinci⁷⁸ kitaptaki ikinci tabloda ⁷⁹ 1955-1957 ve 1957-58 yılları arasında Prof. Dr. Orhan Toygar III. Cerrahi Kliniğinin başkanı olarak gösterilmiştir. Oysa o dönemde III. Cerrahi Kliniği henüz oluşmamıştı, zaten bu durum bizzat hem makalenin hem de kitabın metninde

76 Başkan, “Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Genel Cerrahi Anabilim Dalı’nın Tarihçesi,” 37-47.

77 Akata, Sarper Yılmaz’ın yaptığı kişisel görüşme, 21 Ekim 2021.

78 Başkan, “Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Genel Cerrahi,” 38.

79 Başkan, *Bir Ulu Çınarın Gövdelerinden Yetişenler*, 6.

açıkça yazılıdır. Tablodaki diğer önemli hata, 1955-1957 ve 1957-58 yıllarında II. Cerrahi Kliniği Başkanı olarak Prof. Dr. Muhittin Ülker'in yer almasıdır; oysa o dönemde II. Cerrahi Kliniğinin başında Prof. Dr. Orhan Toygar bulunuyordu. Semih Baskan'ın kitabının 11.⁸⁰ve makalesinin 3. tablosunda⁸¹ kliniklerin 1971-80 dönemi öğretim üyesi kadrolarını verir. Ancak bu tablo sadece 1974 yılına kadar geçerlidir, sonrasında klinikler birleştirilmiştir. Dahası I. Cerrahi Kliniği öğretim üyelerinden Muttalip Ünal ve Dikmen Arıbal bu tabloda yer almamaktadırlar. Kitapta yer alan 9. tabloda Naci Ayrıl'ın profesörlük tarihi 1962 olarak verilmiştir, bu tarih hatalıdır.⁸² İşin ilginç tarafı aynı eserin 55. sayfasında Naci Ayrıl'ın biyografisinde bu tarih doğru olarak verilmiştir.⁸³ Cumhuriyet Arşivinde rastladığımız bir belge de bunu doğrulamaktadır.⁸⁴ Aynı eserin 13. tablosunda Demir Uğur'un profesörlük tarihi hatalıdır,⁸⁵ ama ilerideki sayfalarda biyografisinde bu tarih doğru olarak verilmiştir.⁸⁶ Aynı şekilde Bülent Timlioğlu'nun da doçentlik tarihi tabloda hatalı, biyografisinde doğru olarak yazılmıştır.⁸⁷ Eserin bazı tablolarında I., II., ve III. Cerrahi kliniklerinin ayırımı yapılırken bazılarında bu yapılmamıştır.

Klinik tarihlerini inceleyen bir makale kaleme alınırken çok daha titiz bir çalışma yapılmasının, belgelerin ve kaynakçanın düzgün bir şekilde tanzim edilmesinin gerekliliği açıktır. Gerek kitap gerekse makale önemli bilgileri bize iletirken bazı konularda kafa karışıklığına da neden olmuştur, bu nedenle bunları kaynak olarak kullanırken dikkatli olunması gerekir.

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Genel Cerrahi Kliniği'nin tarihçesine değinen ikinci yazı Prof. Dr. İbrahim Ceylan tarafından kaleme alınmıştır. Aslında bu *Türklerde Cerrahinin Gelişimi* isimli bir kitap çalışması olup içinde Ankara Tıp Fakültesinin gelişimine ait geniş bir bölüm vardır. Bu bölümde Melchior için ayrı bir alt başlık açılarak şu bilgileri verilmiştir:

1936 yılında Ankara Numune Hastanesinde kendisine teklif edilen hastanenin cerrahisi ve bölümünün yönetimini üzerine aldı. Bu hastanede 1946 yılına kadar görev yaptı ve birçok ünlü Türk meslektaşını yetiştirdi ve birçokları ile birlikte çalıştı. 1945'te Ankara Tıp Fakültesinin kuruluşundan sonra 1946-1954 yılları arasında bu fakültede II. Cerrahi kürsüsünde direktör ve öğretim üyesi oldu. Kısa zamanda Türkçeyi öğrenerek Türkiye'yi ikinci vatan olarak gördü. Cerrahi kliniğinde teknik uygulamaları, bilimsel çalışmaları, titizliği, gözlem yeteneğiyle o günün şartlarında büyük katkılarda bulunmuştur. O yıllar boyunca birkaç kuşak Türk cerrahları yetiştirdi. 1954'te emekliye ayrılarak Almanya'ya döndü.⁸⁸

80 A.g.e., 16.

81 Baskan, "Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Genel Cerrahi," 40.

82 Baskan, *Bir Ulu Çınarın Gövdesinden Yetişenler*, 13.

83 A.g.e., 54-55.

84 T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, 30-11-1-0, 284/6/10, 12.04.1961.

85 Baskan, *Bir Ulu Çınarın Gövdesinden Yetişenler*, 19.

86 A.g.e., 52.

87 A.g.e., 13, 64.

88 İbrahim Ceylan, *Türklerde Cerrahinin Gelişimi*, (Ankara: Türk Cerrahi Derneği, 2012), 100-101; Ceylan bu

Bu bilgilerin Widmann'ın (1999) *Atatürk ve Üniversite Reformu* adlı eserinden alıntılındığı görülmektedir.⁸⁹ Ceylan'ın kitabında Melchior hakkında başka bir yorum yer almaz; Ceylan da Başkan gibi Melchior'un 1954 yılında kontratının yenilenmemesi sonucu ayrıldığı bilgisini herhangi bir referans vermeden yineler.⁹⁰ Ceylan'ın cerrahi tarihçesine ilişkin verdiği bilgiler tamamen I. Cerrahi Kliniği'ni ile hocalarını öne çıkaran bir tarzdadır. 1960'lı yıllardan başlayarak öncelikle Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesinde, ağırlıklı olarak I. Cerrahi Kliniği'nde ve İstanbul Üniversitesi Çapa Cerrahi Kliniği'nde periferik damar cerrahisi uygulamaları başlamıştır.⁹¹

Damar hastalıklarına, özellikle arter sistemi hastalıklarına, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi I. Cerrahi Kliniği kürsü başkanı Prof. Dr. Hilmi Akın, birikimleri ve uygulamaları ile özel bir önem vermektedir. Bu nedenle 1960-1962 yılları arasında, uzmanlık döneminde iken Dr. Ahmet Yayıoğlu, Almanya'da damar cerrahisinde ün yapmış Würzburg Üniversitesi Genel Cerrahi Kliniğine gönderilmiş, orada Prof. Dr. G. Carstensen ile periferik damar cerrahisi konusunda çalışarak büyük birikimle kliniğe dönmesinden sonra hasta akışında ve bilimsel ve teknikte büyük değişim olmuştur.⁹²

İşin ilginç tarafı, Yayıoğlu yurtdışına damar cerrahisi için gönderildiğinde, Dr. Osman Akata Türkiye'de ilk aort anevrizması rezeksiyonu ve sentetik greft ameliyatını yapmıştı. Birkaç yıldır köpekler üzerinde çalıştığı ve önce köpekte bu ameliyatı yaptığı da biliniyordu. Akata'nın ifadesine göre kendisinin bu başarısı takdir edilmekle birlikte biraz rahatsızlık da yaratmıştı. Akata'nın bu ameliyatından yaklaşık 2 yıl sonra Prof. Dr. Hilmi Akın kendisine gelerek “Ya Osman, bir vaka var, sen bu ameliyatı yaptın, gel de bana yardım et, birlikte yapalım” demiştir. Bu ameliyat Akata'nın yardımı ile Akın tarafından yapılmış ve başarılı sonuç elde edilmiştir.⁹³ Ceylan bu olayı nakletmesi ise şu şekilde olmuştur; önce bir cümle ile ülkemizde ilk aort anevrizması rezeksiyonu ve greft ameliyatının II. Cerrahi Kliniğinde 1960 yılında Dr. Osman Akata tarafından yapıldığını belirterek hakkını teslim ettikten sonra, Akın ile Akata'nın birlikte yaptıkları ameliyatı şu cümle ile aktarır:

1962'de de I. Cerrahi Kliniğimizde de ilk aorto-iliak tıkanıklık nedeniyle ile Prof. Dr. Hilmi Akın başkanlığında Doç. Dr. Osman Akata, Uz. Dr. Şadan Eraslan, ve As. Dr. İbrahim Ceylan'dan oluşan ekip ile ülkemizde ilk defa aorto-iliak tıkanıklıkta tahminen 5 saat kadar süren bir ameliyatta dacron aorta-bifemoral bifurkasyon greft konmuştu.⁹⁴

---

bilgilere kaynak olarak Horst Widman'ın (1999) *Atatürk ve Üniversite Reformu* adlı eserini vermiş ve iki tane de fotoğraf eklemiştir.

89 Horst Widmann, *Atatürk ve Üniversite Reformu*, çeviri ve ilaveler Aykut Kazancıgil ve Serpil Bozkurt (İstanbul: Kabalcı Yayınları, 1999).

90 Ceylan, *Türklerde Cerrahinin Gelişimi*, 132.

91 *A.g.e.*, 138.

92 *A.g.e.*, 139.

93 Akata, Sarper Yılmaz'ın yaptığı kişisel görüşme, 26 Ocak 2023.

94 Ceylan, *Türklerde Cerrahinin Gelişimi*, 139.

İbrahim Ceylan bizzat bu ameliyatta bulunmuş bir asistan olarak ameliyatın detaylarını bildiği halde, Akata'nın ameliyattaki kritik katkısını vurgulamadığı, onu diğer ekip üyeleri arasında kaydettiği görülmektedir. Ceylan, 2016 yılında yazdığı kitapta bir cümle ile de olsa Akata'nın hakkını teslim etmiş olmasının özel bir yönüne de vurgu yapmak gereklidir, zira Ceylan, 1992 yılında yayımlanmış olduğu bir makalede aort anevrizmasında rezeksiyon ve teflon greft uygulamasının ilk kez 1960'ta Hilmi Akın, Osman Akata ve arkadaşları tarafından uygulandığını yazmış ve bu bilgiye kaynak olarak da Osman Akata'nın bir cerrahi ders kitabında yazmış olduğu cerrahinin tarihi gelişimi adlı bölümü vermişti.⁹⁵ Oysa bahsedilen bölümde konuya ilişkin sadece şu cümle yer alıyordu: "Bizde de 1960'da bir aorta anevrizmasında rezeksiyon ve teflon greft uygulaması ilk önce tarafımdan yapıldı"⁹⁶ Ceylan, 2011 yılında kaleme aldığı *Vasküler Cerrahi Derneği Tarihçesi* adlı kitapta ise kendisinin de katıldığı, Hilmi Akın ve Osman Akata tarafından yapılan aorta-bifemoral greft uygulamasını 2012'de yazmış olduğu kapsamlı kitabından biraz daha farklı anlatarak olgunun aorto-iliak tıkanıklık olduğunu belirtmişti. Oysa, 2011 yılından kaleme aldığı eserde ise bunun aort ve iliakları içeren bir anevrizma olduğunu yazıyordu.⁹⁷ Kitabın ilerideki sayfalarında tekrar aynı konuya dönülerek olgu tekrar anlatılmıştır. Anlatım tarzı açısından, önemli olduğu düşünülerek bazı cümleleri paylaşmak aydınlatıcı olacaktır:

Organik dejeneratif arter hastalıklarıyla ilgili yeterli bilgi ve uygulama birikimi olan I. Cerrahi Kliniğinde ilk aorta abdominalis ve kısmen de iliakları içine alan bir anevrizma ameliyatı ile ilgili, ülkemizde ilk olan bir ameliyatın bilinmesi gerekir. 1962 yılında ben ikinci sene asistanıyım. Kliniğimize esmer, oldukça zayıf, renal arterler altında, kısmen iliakları da içine alan, aorta abdominalis anevrizması olan Van'lı kadın bir hasta yatırılmıştı. Hocam Prof. Dr. Hilmi Akın'ın sık sık odasına gelen Doç. Dr. Osman Akata ile birlikte aorta-bifemoral greft uygulaması ameliyatının bu hastada cerrahi kliniğimizde yapılmasına karar verilmiş ve hazırlıklara başlanmıştı. Bu ameliyat ülkemizde ilk olacaktı. Yanında Amerika'dan getirdiği bir teflon birfünkasyon grefti vardı. Bir seferinde hocamızla konuşurken elindeki grefti yaşamımda ilk defa gördüm ve hayranlıkla inceledim. 15-20 gün kadar hazırlık yapıldı. Çok zor şartlarda 15 ünite kadar kan temin edildi. Prof. Dr. Hilmi Akın, Doç. Dr. Osman Akata, (Dr. A. Yayıoğlu), Dr. Ş. Eraslan, Dr. İ. Ceylan'dan oluşan ekip aorta-bifemoral by-pass ameliyatını, tahminen 6-7 saat süren çok heyecanlı ve yorucu bir uğraştan sonra başarı ile tamamlamıştı.⁹⁸

Sürekli olarak bu ameliyatın Türkiye'de ilk olduğu vurgusunun biraz zorlama olduğu açıktır. Aort anevrizması rezeksiyonu ve sentetik greft uygulaması 2 yıl önce yapılmıştı, bu ameliyattaki farklılık rezeksiyonun iliak damarları da içermesi ve pantolon greft

95 İbrahim Ceylan ve Uğur Bengisun, "Vasküler Cerrahi Tarihine Bakış," *Damar Cerrahisi Dergisi* 1(1992): 4-6.

96 Osman Akata, "Cerrahinin tarihi gelişimi," *Cerrahi* (Ankara: Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Yayınları, 1988) içinde, 13.

97 İbrahim Ceylan, *Ülkemizde Vasküler Cerrahinin Başlangıcı: Vasküler Cerrahi Derneği Tarihçesi* (Ankara: Ulusal Vasküler Cerrahi Derneği, 2011), 25.

98 Ceylan, *Vasküler Cerrahi Derneği Tarihçesi*, 33.

kullanılmasıydı. Üstelik, her ne kadar Ceylan muğlak bir şekilde geçitirse de, belli ki grefti Amerikan getiren de Osman Akata idi. Ama asıl dikkati çeken ve de garip olan daha önce hiçbir kaynaktan adı geçmemiş olan Dr. Ahmet Yaycıoğlu'nun ameliyat ekibine, üstelik de nedeni anlaşılamayan şekilde bir parantez içinde eklenmiş olmasıdır. Damar cerrahisinin Hilmi Akın ile birlikte Ahmet Yaycıoğlu öncülüğünde I. Cerrahi Kliniğine hasredilme gayreti 1960'lı yılların başından başlayarak devam ettiği, 2020'li yıllara gelindiğinde ise bunun artık hikmetinden sual olunmaz bir gerçeklik haline geldiğini söylemek çok da hatalı olmasa gerektir. Ceylan'ın kitabında refere ettiği Hacettepe Üniversitesi eski rektörü Prof. Dr. Yüksel Bozer, kendisinin de ihtisas yaptığı Ankara Üniversitesi I. Cerrahi Kliniğini öne çıkarmak konusunda belki daha bile nettir:

Birinci Cerrahi Kliniği o yıllar içerisinde Ankara'da tanınmış ve halk tarafından çok iyi not alan bir klinikti ve önemli hastalar hep Birinci Cerrahi Kliniğine Kamil Sokullu'ya veya Hilmi Akın'a gelirdi.⁹⁹

Bu makalenin yazarı 1991-1993 yılları arasında Plastik ve Rekonstrüktif Cerrahi asistanı olarak 2 yıl bilfiil Ankara Üniversitesi Genel Cerrahi Kliniğinde rotasyon yapmış, aort anevrizması ameliyatı da dahil olmak üzere pek çok ameliyata girmişti. Bir genel cerrahi kliniğinde abdominal aort ve periferik damar cerrahisinin nasıl olup da bu kadar yoğun uygulandığını araştırdığında karşısına daima bunun Prof. Dr. Ahmet Yaycıoğlu tarafından başlatıldığı bilgisi çıkıyordu. Kendisi de Akata'nın yaptığı ilk ameliyatı 40 yıla yakın bir süre sonra öğrenecek ve sonraki nesil cerrahların çoğunun bundan haberi olmadığını şaşırarak karşılayacaktı. Osman Akata ile yapılan görüşmelerde kendisinin bu ameliyatı sadece hocası Hilmi Akın'a değil, Naci Ayrıl ve başka arkadaşlarına da gösterdiğini ve yaptırdığını söylemiştir.¹⁰⁰

Akata'nın damar cerrahisi konusundaki donanımı ve makale üretimi şimdiye kadar bahsedilen köpek deneyi ve anevrizma vakası ile sınırlı değildir. Akata, 1964 yılında iki olguda arteria karotis kommunis'e sentetik greft uygulaması yapıp tecrübesini bir makale haline getirmiştir. İlk olgu genç bir hastada bıçak yaralanmasına bağlı travmatik bir arteria karotis kommunis yaralanması olup, arterde oluşan defekt çok geniş olduğu için sentetik greft uygulanmasına karar verilmiş ve başarılı bir sonuç alınmıştı. İkinci olgu ise 77 yaşında boyunda kitle olan bir hastaydı. Ameliyatta tümörün karotis kommunis'e tamamen yapışık olduğu görülünce arterden 8 cm'lik bir segment çıkarılarak araya dacron greft uygulanmıştı. Ancak daha sonra greftin üzerindeki ciltte enfeksiyona bağlı nekroz gelişmesi üzerine greft çıkartılarak karotis bağlanmış, takipte beyinde herhangi bir iskemik komplikasyon

99 Ceylan, *Türklerde Cerrahinin Gelişimi*, 138; Ceylan'ın burada kullandığı kaynak belirsizdir. Kaynakçada "Yüksel Bozer, *A.Ü. I. Cerrahi Kliniği Anıları*, 20.05.2009" şeklinde bir bilgi verilmiş olmakla birlikte bu başlıklı bir makale ya da yazı bulunamadı.

100 Akata, Sarper Yılmaz'ın yaptığı kişisel görüşme, 9 Şubat 2023.

gözlenmemiştir.¹⁰¹ II. Cerrahi Kliniği'nin perferik arter yaralanmaları ile yoğun bir şekilde uğraştığı, 1966 yılında yayımlanan 18 olguluk seriden anlaşılmaktadır. Bu yayında her olgu tek tek incelenmiş, arter yaralanmalarında yara enfeksiyonu konusu araştırılmıştır.¹⁰² Akata ayrıca daha ilerdeki yıllarda yapmış olduğu aort anevrizması olgularını hem 1975 yılında hem de emekli olmadan 3 yıl önce, 1987 yılında Erdal Anadol ve Tarık Çağa ile birlikte yayımlayarak tecrübelerini paylaşmıştı.¹⁰³

Ankara Üniversitesi Genel Cerrahi tarihçesine değinen bir diğer çalışma Prof. Dr. Ayhan Kuzu tarafından hazırlanan *Cerrahi Sanatına El Verenler* başlıklı bir eserdir.¹⁰⁴ Bu çalışmada kliniğin geçmişinin akademik bir açıdan ele alınması amaçlanmamış, tarihçe konusunda daha önce yazılmış olan ve kısmen II. Cerrahi Kliniği açısından kritik etmiş olduğumuz üç eserden faydalanılmıştır. Bununla birlikte, genel cerrahi kliniklerinin tüm hocaları ve buralardan uzmanlık alan genel cerrahların isimleri ve imkân olduğunca fotoğrafları derlenmiş, ayrıca geçmişten bugüne bir panorama sunan güzel bir görsel albüm oluşturulmuştur.

Tartışma ve Sonuç

Tıp tarihi araştırmalarında, özellikle de kurumların tarihi yazılırken kronolojik, yüzeysel ve de kuru bir anlatım tarzı bir gelenek haline gelmiştir. Genellikle mevcut bilgiler sıralanarak ortaya bir makale, bazen de kitap çıkar. Hatta bazen de ürkütücü kalınlıkta, oldukça yoğun bilgi içerdiğine şüphe etmeyeceğimiz kalınca bir külliyat önümüze çıkarılır. Bu görünümler ne yazık ki hemen daima yanıltıcıdır. Bu eserlerde bolca resim, çok çeşitli tablolar, uzun isim listeleri bulunurken anlamlı bilgi çok sınırlıdır. Yine de iyi ki yazılmışlardır, en azından konuyu araştırmak isteyenlere bir ölçüde yol gösterirler.

Olayların merkezinde yer alan ve anılarını kaleme alan bazı kişiler, yaşadıkları bazı olayların perde arkasını, duygusal ve subjektif de olsa bize ulaştırmışlar, çok da iyi yapmışlardır. Bu çalışmamızla ilgili bu açıdan ilk anmamız gereken kişi Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi kurucu dekanı Prof. Dr. Abdülkadir Noyan'dır. Kuruluş esnasındaki bazı sıkıntıları açık sözlülükle dile getirmiştir. İkinci önemli şahıs Melchior'un yanında II. Cerrahi Kliniğinde önce doçent sonra klinik şefi olarak çalışmış olan, Modern Cerrahi Derneğini, takiben Trafik Kazalarına Yardım Vakfını kuran, Kanser Hastanesini ve sonrasında Trafik Hastanesini hayata

101 Osman Akata, "Arteria Karotis Kommunite Sentetik Greft Transplantasyonu," *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası* 17 (1964): 469-472.

102 Osman Akata, "Çevre Arter Yaralarının Tedavisinde Enfeksiyon Etkisi," *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Dış Hekimliği Yüksek Okulu Bülteni* 1, 4 (1966): 186-193.

103 Osman Akata, Tuncay Ertunç, Ercüment Kuterdem ve Ragıp Çam, "Aorta Abdominalis Anevrizmalarında Rezeksiyon ve Dacron Greft," *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası* 27, 3 (1975): 926-934; Osman Akata, Erdal Anadol ve Tarık Çağa, "Abdominalis Anevrizmalarında Cerrahi Tedavi ve Sonuçları," *Ankara Tıp Mecmuası* 40 (1987): 169-180.

104 Mehmet Ayhan Kuzu, *Cerrahi Sanatına El Verenler: Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Genel Cerrahi Anabilim Dalı: 1945-2022* (Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, 2022).

geçiren Prof. Dr. Muhittin Ülker'dir. Bunların dışında Prof. Dr. Rıdvan Ege de özellikle I. ve II. Cerrahi klinikleri arasındaki sıkıntıları, yaşanan sorunları kendi bakış açısından olabildiğince açık bir şekilde yazma çabasında olmuştur. Ancak bu çalışmanın belkemiğini oluşturan kaynak Prof. Dr. Osman Akata'nın bizzat kendisidir. Yüz yaşına gelmiş olmasına rağmen son derece berrak bir hafıza ve sağlam bir analitik değerlendirme yetisine sahip olması ve mevcut dağarcığını bizimle paylaşması bu çalışmanın ortaya çıkmasına imkân vermiştir. Yine Muhittin Ülker'in gerek anıları gerekse Modern Cerrahi Derneğindeki faaliyetlerini anlatan kitap ve dergi kayıtları çalışmanın önemli dayanaklarıdır. Eldeki verilerin göreceli olarak fazla olması ve Osman Akata'nın birincil kaynak olarak mevcudiyeti, bu çalışmada kendisinin ön planda olmasına neden olmuşsa da II. Cerrahi Kliniğinin diğer hocalarının nitelikleri ve çalışmaları bizzat Akata tarafından sürekli vurgulanmıştır. Ayrıca II. Cerrahi Kliniğinin 1960, 1961, 1962 yıllarına ait yıllıkları yapılan yayınlar ve ameliyatlar gibi tüm faaliyetleri kaydetmişlerdir. Bunlar daha geniş bir çalışmanın konusu olmayı hak etmektedirler. Prof. Dr. Orhan Toygar her ne kadar 1959 yılından itibaren III. Cerrahi Kliniğinin şefi olsa da bu tarihten öncesinde neredeyse 14 yıl II. Cerrahi Kliniğinin hocalığını, üç yıl süreyle de şefliğini yapmıştı. Kendisi hakkında çok sınırlı bilgi vardır. Osman Akata, Toygar'ın Almanya'da eğitim görmüş, Almanca ve Fransızca'yı çok iyi bilen kültürlü bir kişi olduğunu aktarır. Belki de bu nedenle ilk zamanlardan başlayarak Melchior ile arasında bir gerginlik söz konusuydu. Akata Toygar'ın travmatolojiyi sevdiğini, Almanya'da bunun eğitimini aldığını ama Melchior tarafından bu ameliyatların klinikte yapılmasına izin verilmediğini anlatır. Süreç içinde Toygar muayenehane açıp bu ameliyatları kendi kliniğinde yapmaya başlamıştı.¹⁰⁵ Prof. Dr. Orhan Toygar hakkında ne yazık ki bir yazı kaleme alacak kadar bilgi mevcut kaynaklarda bulunmamaktadır. Ancak bir tesadüf eseri karşımıza çıkmış olan 1948 tarihli bir çalışmasından bahsetmek isterim. Bu çalışma Ekim 1948 yılında Ankara'da düzenlenen VI. Türk Cerrahi Kongresinde sunulmuş olan "Kaza İstasyonları Teşkilatı" adlı basılmış bir sunumdur. Son derece kapsamlı bir şekilde hazırlanmış olan 54 sayfalık bu yazı kaza istasyonları ve hastanelerinin kurulmasının önemini ve gerekliliğini vurgulayan bir çalışmadır. Toygar, bunun ayrı bir uzmanlık gerektirdiğini, ülkemizde böyle kurumlara olan ihtiyacın her geçen gün daha da arttığını uzun uzun anlatmıştır.¹⁰⁶ Bu düşüncenin yaklaşık 20 yıl sonra gündeme gelmesi ve 1974 yılında Prof. Dr. Muhittin Ülker tarafından bir Trafik Hastanesi olarak hayata geçirilmiş olması ilgi çekicidir. Özellikle son yıllarda aralarında ciddi sorunlar olmasına rağmen bu iki rahmetli hocamız herhalde daha eski zamanlarda birlikte ve/veya toplu halde sohbet edip fikir alışverişinde bulunuyorlar, hatta dertleşiyorlardı. Bir ihtisas hastanesi olarak trafik hastanesi konusunun o zamanlarda gündeme gelmiş olması hiç de imkânsız değildir.

Bu çalışma, II. Cerrahi Kliniği'nin tarihçesini bütün yönleriyle ortaya koymak iddiasında değildir. Tam tersine amaç, neredeyse unutulmuş olan bir konunun, ilginç hikayesi olması

105 Akata, Sarper Yılmaz'ın yaptığı kişisel görüşme, 9 Şubat 2023; Ege, *Tıp Fakültesi 50. Yılı*, 577.

106 Orhan Toygar, "Kaza İstasyonları Teşkilatı," *VI. Türk Cerrahi Kongresi* (İstanbul: Kader Basımevi, 1948).

vesilesiyle gündeme getirilmesi, bunu yaparken de aslında geçmişle ilgili ne kadar az şey vakıf olduğumuzun tespit edilmesidir. İkinci Cerrahi Kliniği'nin kadrolarının tam olarak tespit edilmesi bile eldeki kaynaklarla en azından tarih metodolojisi açısından henüz mümkün değildir. Bunun yapılabilmesi için resmî belge niteliğine sahip ya da en azından onun yerine geçebilecek yazılı kaynaklara dayanılması gerekmektedir. Bunlar atama/yükseltme/ayırılma/emeklilik belgeleri, fakültelerin, bölüm başkanlıklarının resmi yazıları, bölümleri karar defterleri vb. olabilirler. Ancak bunlar incelendikten sonra çok daha sağlam bilgiye sahip olabiliriz. Şimdiye kadar bu konuda yazı kaleme alanların bu kaynaklara hiç başvurmamış olmaları elbette düşünülemez. Hatta Prof. Dr. Ayhan Kuzu editörlüğünde 2022 yılında yayımlanan *Cerrahi Sanatına El Verenler* adlı kitabın teşekkür kısmında yazılanlar böylesi bir çalışmanın aslında yapılmış olduğunu bize gösterir:

Geçmiş yıllara ait görsel materyalin kronolojik diziliminde benden yardım ve desteğini esirgemeyen değerli hocalarım Prof. Dr. Osman Akata, Prof. Dr. İbrahim Ceylan, Prof. Dr. Altan Tüzüner, Prof. Dr. Sevinç Uysal ve Prof. Dr. Semih Baskan'a, hazırlık aşamasında tüm arşivi tarayarak bu verileri tozlu raflardan gün ışığına çıkaran Mustafa Muteber, Metin Özdemir ve bölüm sekreterimiz Birsen Demir'e teşekkürlerimi sunuyorum".¹⁰⁷

Bu tür çalışma anlamlı ve değerli olmakla birlikte, "tozlu raflarda" tam olarak neler olduğunun belirtilmesi, bunların kontrol edilebilir olması ve belgelerinin görüntülerinin ulaşılabilir olması mutlaka gereklidir. Mevcut yazıdan örnek vermek gerekirse, Muhittin Ülker öncülüğünde 1964 yılında kurulmuş olan Modern Cerrahi Derneğinin tüzüğü ve kurucular listesi ulaşılabilir ve liste tablo olarak verilmiştir. Aynı şekilde II. Cerrahi Kliniğinin 1960/1961/1962 yıllıkları birincil kaynaklar olarak ulaşılabilir durumdadırlar. Ama ne Rıdvan Ege'nin ne Semih Baskan'ın ne İbrahim Ceylan'ın ne de Ayhan Kuzu'nun eserlerindeki bilgilerin kaynağının ne olduğu tam olarak belli değildir. Bu nedenle II. Cerrahi Kliniği'nin belgelere dayanan sağlam bir kronolojik bir hoca/asistan listesinin yapılması hiç kolay olmayıp, kurum arşivinde kapsamlı bir çalışmayı gerektirir. Kuzu'nun eserinde Cerrahi Kliniği'nden uzmanlık alanların bir listesi kişilerin fotoğrafları ile birlikte verilmiş ama uzmanlıkların özellikle 1974 öncesinde hangi klinikten alındığı bilgisi burada yer almamıştır. Bu çalışmada II. Cerrahi Kliniği'nde görev yapmış öğretim üyelerinin, doçent ve profesör oldukları tarihlerle birlikte bir listesi oluşturulmaya çalışılmıştır, ancak burada eksiklikler bulunması olasıdır.

107 Kuzu, *Cerrahi Sanatına El Verenler*, 4.

Tablo 5. II. Cerrahi Kliniğinde görev yaptığı bilinen öğretim üyeleri ¹⁰⁸		
	Doçent	Profesör
Eduard Melchior	-	1945
Orhan Toygar	1946	1954
Muhittin Ülker	1946	1955
Naci Ayrıl	1950	1961
İsmail Kayabalı	1959	1967
Osman Akata	1961	1967
Kamil İmamoglu	1963	1970
Demir Uğur	1964	1970
Hüseyin Gürsoy	1967	1973
Bülent Timlioğlu	1971	1978

İkinci Cerrahi Kliniğinin geçmişte yaşadığı sıkıntılı bir dönem söz konusudur; Muhittin Ülker bunu defalarca yazmış ve hâlâ hayatta olan Osman Akata ve Ömer Şensöz de bu görüşü doğrulamışlardır. Bunun yansısı İkinci Cerrahi Kliniği kendi içinde de sorunlar yaşanmış ve bunun neticesinde Üçüncü Cerrahi Kliniği ortaya çıkmış ve yirmi yıla yakın varlığını sürdürmüştür. Bu klinikler hakkında çok sınırlı bilgimiz olması bir yana, daha güçlü olan I. Cerrahi Kliniği hakkında da bilgilerimiz şaşırtıcı derecede azdır. Bir kliniği anlamak ve tarihini yazmak için kısa biyografiler, yapılan neşriyatlar, vaka çizelgeleri, tablolar yeterli değildir. Bunun için şimdiye kadar yaygın olarak yapılmış olan standart anlatım tarzını bir tarafa bırakarak gerçekçi bir yaklaşımın hayata geçirilmesi gereklidir. Bu nedenle bu çalışma sadece unutulmaya yüz tutmuş, kurucusu ve emektarı olan kişi neredeyse silinmiş, mensupları dertli olan İkinci Cerrahi Kliniği'nin mevcudiyetini hatırlatmak için kaleme alınmıştır. Böyle pek çok yaşanmışlık olduğuna da hiç kuşku yoktur.

Bugünün Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Genel Cerrahi Anabilim Dalı'nın mensupları (hocalar, uzmanlık alanlar ve asistanlar) bu çalışmanın konusunu anlamakta zorluk çekebilirler. Zira bu konu 1974 yılında yapılan yasal bir düzenleme ile gündemden silinmiştir. Artık gerek üniversitelerde gerekse eğitim veren devlet hastanelerinde uzmanlık branşları tek bir yönetim (anabilim dalı) altında birleşmişlerdir. Ankara Üniversitesindeki Genel Cerrahi Kliniklerinin birleşmesi sonucu birleşik kliniğin seçimle başkanlığına gelen Prof. Dr. Osman Akata'ya göre bu yasal düzenleme devrim niteliğinde olmuştur. Sayıları bazen neredeyse onu bulan aynı branş klinikleri kütüphane, laboratuvar, idari personel gibi pek çok konuda sıkıntı çekerken, bu düzenleme ile hem bir rahatlama sağlanmış hem de göreceli bir demokratik ortam oluşmuştur. Bu konunun artık çoktan gündemden çıkmış olması göz önüne alınırsa, bu görüşte önemli bir doğruluk payının olduğu düşünülebilir.

108 Prof. Dr. Orhan Toygar daha sonra kurulan III. Cerrahi Kliniği Başkanlığına getirilmiş, Doç. Dr. İsmail Kayabalı ise III. Cerrahi Kliniği kadrosuna geçmiştir. Doç. Dr. Kenan Kayır'ın da bir dönem II. Cerrahi Kliniği kadrosunda olduğunu ama 1966 yılında vefat ettiğini yazar. Bkz. Ege, *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi 50. Yılı*, 583.

Tıp Fakülteleri özelinde konuşmak gerekirse, kişisel anlaşmazlıklar, uyumsuzluklar, gruplaşmalar, nezaket ve rekabet sınırını çokça aşan tartışma ve çekişmeler sadece ülkemizde değil, dünyanın her yerinde ve her dönemde olmuştur ve olmaya devam edecektir. Bunlar sanki hiç yokmuş gibi, suya sabuna dokunmadan, yüzeysel metinlerle yetinmek ne tıp tarihine ne de bilim tarihine hiçbir fayda sağlamayacaktır. Hazırlamış olduğum, ana teması Ankara’da cerrahide ilkler olan bir takvim çalışmasında, Muhittin Ülker ile kıyasıya bir rekabete giren ve sonrasında ihdas edilen III. Cerrahi Şefliğini yaklaşık 19 yıl sürdüren Prof. Dr. Orhan Toygar’ın ismini o zaman çalışmakta olduğu kurumun başındaki bir büyüğümüz tarafından yapılan bir uyarı ile çıkarmak zorunda kalmam bu duruma üzücü bir örnektir. Bu çalışmada III. Cerrahi Kliniğine çok az değinilmiştir ve bu klinik karanlıkta kalmaya devam etmektedir. Öte yandan cerrahi branşlarda, diğer branşlara kıyasla rekabet çok daha ileri boyutlara varabilmektedir. Bu durumun hiç de ülkemize özgü olmadığını not etmek gerekir. Bunun en ünlü örneklerinden birisi ünlü kalp cerrahları Dr. Michael E. DeBakey ve Dr. Denton A. Cooley arasında oldukça uzunca bir süre devam eden ve birbirlerini dava etmeye kadar varan anlaşmazlıktır. Başlangıçta birlikte çalışan bu iki kalp cerrahının zaman içinde birbirlerine karşı düşmanlık noktasına varan bir kavgaya dönüştüğü bilinmektedir.¹⁰⁹ Yine Gülhane I. Cerrahi Kliniği Şefi Kamil Sokullu ile II. Cerrahi Kliniği Şefi Recai Ergüder’in aralarının iyi olmadığı bilinmektedir.¹¹⁰ İyiyeye ulaşmak için rekabetin gerekliliği konusunda fazla bir fikir ayrılığı olmadığı kabul edilebilir, ayrıca insanın doğasında olan bu eğilimin tamamen bertaraf edilmesi de zaten pek mümkün olmasa gerektir. Ancak bu rekabetin yaşanmışlıkları ve gerçekleri yok sayma noktasına gelmesine de seyirci kalmamak gerekir.

Çalışmanın bir amacı da, Eduard Melchior’a ülkece olan vefa borcumuzun hatırlatılmasıdır. Kendisinin arkadaşı olan ve İstanbul Üniversitesinde Melchior’a göre çok daha kısa bir süre hizmet verdikten sonra ayrılan Prof. Rudolf Nissen hakkında göreceli olarak çok daha fazla bilgi bulabilmek mümkünken, ülkemizde 18 yıl kalan, derslerini kısa süre içinde Türkçe vermeye başlayan ve çok sayıda bilimsel araştırma yayımlayan Melchior’un artık neredeyse sadece listelerde yer alan biri isim haline gelmesi kabul edilebilir bir durum değildir. Kendisiyle bizzat çalışan Muhittin Ülker, Osman Akata, Nezihe Yener ve Nimet Taşkıran’ın tanıklıkları Melchior’un hem cerrah hem de insan olarak ayrıcalıklı nitelikleri konusunda bir fikir vermek için yeterlidir. Nimet Taşkıran açık sözlü bir şekilde Melchior’un eleştirilecek yönlerini ve zayıf taraflarını da yazmıştır. Melchior’un özellikle Emetin adlı ilaç konusundaki ısrarı hem kendisi aleyhinde olan gruplar hem de kendisini sevenler tarafından çokça eleştirilmiştir. Melchior zamanında, yaygın pelvik perioniti olan kötü durumdaki bir kadın hastada tesadüfen verilen Emetin’in hastanın hızla düzelmesine neden olduğunu gözlemiş ve bundan sonra bu ilacı inanarak kullanmaya başlamıştı. Melchior Türkiye’ye geldiği zaman (1936), penisilin henüz çıkmamıştı; Türkiye’ye ilk geldiği yıllarda

109 Denton A. Cooley, “Feuds,” *The Texas Heart Institute Journal* 37, 6 (2010): 649-651.

110 Ege, *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi* 50. Yılı, 73.

da kendisinin bu ilaca karşı temkinli olduğu anlaşılmaktadır. Penisilin yerine alışıık olduğu Emetin'i tercih ediyordu. Buna karşın alt kadrosunun kimi riskli, genç hastalarda gizlice penisilin verdikleri bilinmektedir. Bu durum Melchior'un Emetin'e karşı olan inancının daha artmasına neden olmuş olmalıdır. O kadar ki Melchior Türkiye'den ayrıldıktan sonra Emetin isimli bir kitap yazıp, bunu eski öğrencisi Osman Akata'ya göndermişti.¹¹¹ Öte yandan Melchior, mide ülseri nedeniyle yapılan mide rezeksiyonlarının çoğunu gereksiz buluyor ve bunlara karşı çıkıyordu. Bu nedenle de Melchior antipati topluyor ve eleştiriliyordu. Oysa zaman, bu konuda onun haklılığını net bir şekilde tescil etti. O zamanlar aşırı miktarda ve hevesle yapılan bu ameliyatlar bugün artık neredeyse tamamen terkedilmiş durumdadır. Akata, Melchior'un akut karın tanısı konusundaki katkılarının çok önemli olduğu, akut apandisit erken tanı ve erken tedavisinin yaygınlaşmasında Melchior'un önemli rol oynadığı görüşündedir. Bugün batın muayenesinde artık ciddi bir akut karın şüphesi uyandırdığı sabit olan "rebound tenderness" fenomeninin ilk vurgulayanlardan birinin Melchior olduğunu, bunu ondan öğrendiklerini belirtmiştir.¹¹²

İster tıpla isterse başka bir disiplinle ilişkili kurumların tarihsel açıdan incelenmesi kapsamlı ve bütüncül olmalıdır. Bunların içine ister istemez insan denen varlığa ait bütün meziyet ve arzular girmektedir ve bunlar yok sayılamazlar. Bunlar ayıklanarak ortaya gerçekçi ve yararlı bir tablo konması anlamlı değildir, doğru da değildir. Bugün gerek Bilim Tarihi gerekse Tıp Tarihi disiplinleri bu açıdan zayıf durumda olduklarının yeni yeni farkına varmaktadırlar.

Teşekkür: Bu çalışmanın ortaya çıkmasına vesile olan dönemin Modern Cerrahi Derneği Başkanı sayın Av. Dilek Dermancıoğlu'na, Op. Dr. Behçet Sepici'ye, bana saatlerini ayırarak ses kaydına izin veren ve çalışmanın temelini oluşturan çok değerli hocam Prof. Dr. Osman Akata'ya, döneme ilgili bilgilerini aktaran kıymetli hocam Prof. Dr. Ömer Şensöz'e, bu çalışma için beni motive eden değerli büyüğüm Op. Dr. Şeref Etker'e teşekkürü borç bilirim.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Acknowledgement: I am grateful to Barrister Dilek Dermancıoğlu, former President of the Society for Modern Surgery, who initiated this study, to Dr. Behçet Sepici, orthopedic surgeon, and to my esteemed Professor Osman Akata for his kind permission to record our interview, which provided the basis for my research. I also thank my dear tutor Professor Ömer Şensöz for his acumen with respect to the period under review, and my senior colleague Dr. Şeref Etker for motivating me to pursue my enquiries.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

---

111 Akata, Sarper Yılmaz'ın yaptığı kişisel görüşme, 26 Ocak 2023.

112 Aynı görüşme.

KAYNAKÇA / BIBLIOGRAPHY

Arşiv Kaynakları / Archival Sources

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi

30-11-1-0, 145/9/4, 21.04.1941 ve 30-11-1-0, 284/6/10, 12.04.1961.

Modern Cerrahi Derneği Karar Defterleri

01.10.1964 tarihli toplantı tutanağı, Karar No. 9

01.11.1964 tarihli toplantı tutanağı, Karar No. 11

01.09.1965 tarihli toplantı tutanağı, Karar No. 35

31.12.1967 tarihli toplantı tutanağı, Karar No. 45, 75

31.01.1968 tarihli toplantı tutanağı, Karar No. 46, 77

09.11.1968 tarihli toplantı tutanağı, Karar No. 7, 108.

13.01.1969 tarihli toplantı tutanağı, Karar No. 10, 113.

19.04.1969 tarihli toplantı tutanağı, Karar No. 13, 117.

Basılı Kaynaklar / Printed Sources

40. Yıl Münasebetiyle Ankara Numune Hastanesi. Ankara: Ankara Numune Hastanesi, 1965.

50. Yıllarda Ankara Numune Hastanesi. Ankara: Ayyıldız Matbaası, 1977.

Akata, Osman. "Çevre Arter Yaralarının Tedavisinde Enfeksiyon Etkisi." *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Dış Hekimliği Yüksek Okulu Bülteni* 1, 4 (1966): 186-193.

Akata, Osman. "Cerrahinin Tarihi Gelişimi." *Cerrahi* içinde, 13. Ankara: Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Yayınları, 1988.

Akata, Osman. "Sentetik Vasküler Greftlerin Yurdumuzda İlk Uygulamaları: İlk Aorta Abdominalis Anevrizma Ameliyatı." *Damar Cerrahisi Dergisi* 20 (2011): 22-25.

Akata, Osman. "Arteria Karotis Kommuniste Sentetik Greft Transplantasyonu." *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası* 17(1964): 469-472.

Akata, Osman, Tuncay Ertunç, Ercüment Kuterdem ve Ragıp Çam. "Aorta Abdominalis Anevrizmalarında Rezeksiyon ve Dacron Greft." *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası* 27, 3 (1975): 926-934.

Akata, Osman, Erdal Anadol ve Tarık Çağa. "Abdominalis Anevrizmalarında Cerrahi Tedavi ve Sonuçları." *Ankara Tıp Mecmuası* 40 (1987): 169-180.

Akın, Hilmi. "Cumhuriyetin 50. Yılında I. Şirürji Kliniğinin Cerrahiye Olan Katkıları." *Cumhuriyetin 50. Yılında Fakültemiz Kürsü ve Kuruluşlarının Gelişimi*. Hazırlayan Rıdvan Ege içinde, 31-36. Ankara: Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Yayınları, 1974.

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi II. Cerrahi Kliniği Yıllığı-1960. Ankara: Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Yayınları, 1962.

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi II. Şirürji Kliniği Yıllığı-1961. Ankara: Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Yayınları, 1963.

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi II. Şirürji Kliniği Yıllığı-1962. Ankara: Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Yayınları, 1965.

- Ataç, Adnan, *Gülhane Askeri Tıp Akademisi 100. Yılında: 1898-1998*. Ankara: Gülhane Askeri Tıp Akademisi, 1998.
- Baskan, Semih. "Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Genel Cerrahi Anabilim Dalı'nın Tarihçesi." *Ulusal Cerrahi Dergisi* 22, 1 (2006): 37-47.
- Baskan Semih. *Bir Ulu Çınarın Gövdesinden Yetişenler: Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Genel Cerrahi Kliniği*. Ankara: Türkiye Klinikleri Ofset Tesisleri, 2004.
- Başaran, Cem Hakan ve Nilüfer Demirsoy. "Operatör Doktor Ömer Vasfi Aybar ve Ankara'da Yayımladığı Türk Hekimi Dergisi." *Osmanlı Bilimi Araştırmaları* 21 (2020): 71-100.
- Ceylan, İbrahim. *Ülkemizde Vasküler Cerrahinin Başlangıcı: Vasküler Cerrahi Derneği Tarihçesi*. Ankara: Ulusal Vasküler Cerrahi Derneği, 2011.
- Ceylan, İbrahim. *Türklerde Cerrahinin Gelişimi*. Ankara: Türk Cerrahi Derneği, 2012.
- Ceylan, İbrahim ve Uğur Bengisun. "Vasküler Cerrahi Tarihine Bakış." *Damar Cerrahisi Dergisi* 1(1992): 4-6.
- Cooley, Denton A. "Feuds." *The Texas Heart Institute Journal* 37, 6 (2010): 649-651.
- Cumhuriyetin 50. Yılında Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesinin Gelişimi*. Editör Rıdvan Ege, Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, 1974.
- Cumhuriyetimizin 75. Yılında Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi*. Ankara: Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi, 1998.
- Çadırcı, Musa ve Azmi Süslü. *Ankara Üniversitesi Gelişim Tarihi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Yayınları, 1982.
- Ege, Rıdvan. *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi 50. Yılı*. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınevi, 1996.
- Kuzu, Mehmet Ayhan. *Cerrahi Sanatına El Verenler: Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Genel Cerrahi Anabilim Dalı: 1945-2022*. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, 2022.
- Modern Cerrahi Hastaneler ve Cerrahi Araştırma Laboratuvarları Yapıtırma ve Yaşatma Derneği Ana Tüzüğü*. Ankara: Akın Matbaası, 1964.
- Noyan, Abdülkadir. *Ankara Tıp Fakültesi Kuruluş Tarihçesi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Yayınları, 1959.
- Noyan, Abdülkadir. *Son Harplerde Salgın Hastalıklarla Savaşlarımız*. Ankara: Ankara Tıp Fakültesi Yayınları, 2019.
- Payzın, Sabahattin. *Ankara Üniversitesi Ankara Tıp Fakültesi'nin Dünü, Bugünü, Yarını*. Ankara: Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Yayınları, 1967.
- Toygar, Orhan. "Kaza İstasyonları Teşkilatı." *VI. Türk Cerrahi Kongresi*. İstanbul: Kader Basımevi, 1948.
- Ülker, Muhittin. *Benim Hayatım*. Ankara: Türkiye Trafik Kazaları Yardım Vakfı, 1978.
- Widmann, Horst. *Atatürk ve Üniversite Reformu*. Çeviri ve İlaveler Aykut Kazancıgil ve Serpil Bozkurt. İstanbul: Kabalcı Yayınları, 1999.
- Yener, Nezihe. "Ord. Prof. Eduard Melchior." *Ankara Numune Hastanesi Bülteni* 1 (1961): 12-16.
- Yorgancı, Kaya. *Bilgi ve Belgelerle Cerrahi Tarihimiz*. Ankara: Arkadaş Yayınevi, 2019.

Elektronik Kaynaklar / Electronic Sources

Antitusif. “Genel Cerrahi [Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Genel Cerrahi Anabilim Dalı Tarihsel Gelişim.” Erişim, 20 Şubat 2023. <https://www.antitusif2020.com/viewtopic.php?t=813&start=10>.

Kişisel görüşmeler / Interviews

Akata, Osman. “Sarper Yılmaz’ın yaptığı kişisel görüşme”, ses kaydı yapılmıştır, 21 Ekim 2021.

Akata, Osman. “Sarper Yılmaz’ın yaptığı kişisel görüşme”, ses kaydı yapılmıştır, 26 Ocak 2023.

Akata, Osman. “Sarper Yılmaz’ın yaptığı kişisel görüşme”, ses kaydı yapılmıştır, 9 Şubat 2023.

Şensöz, Ömer. “Sarper Yılmaz’ın yaptığı kişisel görüşme”, 12 Şubat 2023.

